Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШОАТТА, 10 СЕНТЯБРЬ, 1988 ШУ. ★ № 109 (7612). ★ Мах 3 кеп.

УНАХЦІЕНО ЛОРАЯРА—ТЕРКО

Селхан городе Грозне хилар СССР унахцІено лораяра Министерства коллеге выездной заседани.

Республика политпросвещене ЦІен зал хьалйизаяр лораша, советски, партийни бехктокхамеча болхлоша. Дукхадар дувца дезараш.

Къамаьл керттера маІан дар республике бахача наьха унахцІено лораяра дош тохкилгеи Іомаделгеи.

Заседане болх дІаболабу СССР унахцІено лораяра министра академика Евгений Ивановича Чазова. Болх дІабахьара порядках, заседане теркама юкъмоттиге латтача лоацца хоам а баь, цо дош делар Нохч-ГІалгІай АССР унахцІено лораяра министра Мальсагов Уматгири ГІапура.

— СССР унахцІено лораяра Министерства коллеге выездной заседани вай республике дІаяхьар йоккха событи а вайна еш йола йоккха терко а я. — аьлар министра. ТІаккха Г. У. Мальсагова дийцар республикерча унахцІено лораяра хьалех. Иштта белгалдаьхар цу даькъе карагІдаьннараш а динза дисараш а.

Г. У. Мальсагова а цу заседане къамаьлаш даьча Союзни Министерства коллеге членаша а, Нохч-ГІалгІайчен лораша а белгалдаькхар республикера унахцІено лораяра хьал чІогІа во долга, кагийча берийн ноанойн унахцІено лораелга къаьстта лохача боарам тІа долга. Из белггала гучадаьлар укх деношка республике цу хьакъехьа хиннача РСФСР унахцІено лораяра Министерства комиссена а. Цу комиссе доакъашхоша а дийцар укхаза болх баьча деношка шоашта зеденнерех. Уж гІадвугаш хоамаш дацар.

Союзни Министерства коллеге заседане дакъалоацаш а къамаьл деш а вар КПСС Нохч-ГІалгІай обкома шоллагІа секретарь Д. Г. Завгаев. Заседане дакъа лоацаш бар Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Х. Х. Боков, Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета председателе заместителаш нн.. Т. У. Махмудхаджиеваи К. С. Салтаханови, иштта кхыбола партийнии советскии бехктокхаме болхлой.

Х. ГИРЕЕВА.

Яхьа дневник

ЛаьрхІар кхоачашду

Дерригача технико-экономически хьокхамех йола барХІ бетта планаш толаме кхоачашъяьй Гудермесски медицински инструменташ хьаеча завода коллективо. Цу юкъа арахийцай 103 процент товарни продукци. Из маьхалъяккхара боарам — 103,5 процент. Договорагіа дола декхараш 100 процент кхоачашдаьд. Ши процент кІезигдаьд товарни продукцех дІадодар. Завода коллективо планах лийрхІачул совгІа 60 эзар сома маьха цІена пайда баьб, къахьегама овсарле 106 процент лакхъяьй, нтт эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхояьй, 175 тонн тиша аьшк дІачуденнад.

Социалистически яхьле хьалха я В. Чернов, М. Амерханов, Г. Гункермурзаев керте латта комплексни бригадаш.

* * *

13,8 процент тІехкоачашъяьй товарни продукци арахецарах йола барХІ бетта заданеш Гудермесски горпищекомбината коллективо. Къахьегама овсарле лакхъеннай кхо процент гаргга, Снийлахь - боккхача Октябрра 71 шу дизара цІейна дикача хьокхамашца накъаяхара тешшаме лард еллай.

Деррига хьинар планаш социалистически декхараши кхоачашдара дІалуш болх беш ба укхаза мастер Дибиров Даши, комплексни бригада кулгалхо Эльдарова Хьалимат, болхлой Ибрагимова Зарган, Заурбекова ТІаус, Асхабова Раиса, Хизриева Аьсет, Удиева Валентина, дуккха кхыбараш.

* * *

Толаме дІахьу шийттаагІча пятилетка кхоалагІча шера къахьегама вахта вІашагІкхийттача Грозненски ТЭЦ-а № 1, №3 йолча электростанцей коллективаша. ДІабахача барХІ бетта халкъа боахама объекташта а бахача наьха хьашташта а дІаеннай 2 миллиони 894 эзар мегакалорий йІовхала энерги. Эффективноста коэффициент укх барХІ бетта 55,89 процент хиннай, планагІа 55,54 процент йолаш.

Бригадашта, цехашта, сменашта, участкашта юкъе шерра яьржай шера планаш кхоачашъяра тІехьара социалистически яхь. Къаьстта хьинаре къахьегарца белгалбаьннаб турбинни котельнии отделеней боккхагІбола машинисташ А. Шарафудинов, П. Сердюков, слесараш И. Хабибулин, С. Орлюк, мастераш А. Клясун, В. Сидоров.

Деша дай бац

Республика городашкеи колхозхой рынкашкеи кооперативни маьхагІа юртбоахама продукци йохкара планаш биззача боараме кхоачашйиц Нохч - ГІалгІай потребсоюза организацешеи предприятешеи. ЛийрхІачул кІезигагІа йохк коартол, бацдааараш, харбазаши пасташи, сом, комсаш, фуаш, шурий продукташ, модз, бокъабаь сом, кхыяраш. Дулх дохкалга 21 процент лохденнад, кхы тІа кІезиглуш а доагІа.

Бахача нахагара ийца юртбоахама продукташ йохкалга берригача баьча маьхах 13,4 процент мара дац, е РСФСР-ера юкъерча боарамга диллача 1,7-зза кІезигагІа. ПланагІа долчул 1,3-зза кІезигагІа дехкад дулх Грозне, колбасни изделеш — 6-зза, сом — 1,2-зза.

«Рескоопторг» объединене тикашка товарий эшаш йола ассортимент яц. Цудухьа хургда-кх нах цар чура кхачан продукташ эцара тІакхувш ца хилар а. Хийла нийслу маьха еза йола продукци, во я ца аьлча а, геттара эсала йолаш.

Кхашкара гуйран балхаш

ХА ТІЕХЬА ЯЬННАЙ

ЦІаккха ца хиннача бесса ира латт Сунженски района колхозашкеи совхозашкеи гурахьа ювча культурашта лаьтта ахара гІулакх. Долаш да из иштта нийсдалара объективни бахьанаш а. Царех керттердар — хаоттам. Кастката дийлхача догІаша чІоаггІа тІехьадаькхад ка бола ялат чуэцалга. Ара хІанз сентябрь ба, хІаьта районера цхьадола кхаш чуэцанза да.

Дале а, уйла ца йинча балац кхаш леладераш хьатІадоагІача шера а. Из беркате хилийтара хІанзле а тешшаме лард йолла еза. Ханнахьа а дика а лаьтта ахаро алсамбоаккхаргба хургбола хьувкъам. Районерча боахамашта юкъе цу хьакъехьа дикагІа хаал да С. М. Кирова цІерагІча колхозе.

— Гурахьа 900 гектара тІа кІан иззала мукхи дІабе беза тха, — аьлар колхоза председателе Б. Ведзижева. — Царех 1400 гектар гаргга лаьтта аьха даьннад. Цул совгІа зяба а йнъ бІаь гаргга гектар аьхай.

Къаьстта цІераш яха лов лаьтта оахача доккха дакъа юкъедихьача трактористех Н. Ключинх, В. Вараевх, С. Ахильговх, Р. Хамулаевх, Ш. Шариновх. Шоай норма 140—150 процент кхоачашъю цар.

Дийнахьа ялат чуэцача, доакъар кийчдеча къахьег цар, сарахьа лафеташ тІехьара дІа а яьхе, нохараш тІадохк. Бус шийтта сахьат даьлча а го йиш я цар болата алачаш, фараш а сега, боала тІехьа боал боаккхаш кхай дІоаххала йолхаш. Механизатора яхачогІа бус болх бе аттагІа да: моторашш дІохьалац. ЦаІ да-кх новкъа: цІена техника кІезига я боахаме, хІаьта тишачо кастката йохаш «тийша болх» бу. ТІехьатосса инвентарь ма эшша йолаш я. Масала, дунха ха йоаццаш дай макхаш а дІакхаьчад кхаш леладерашка. Хьалхагіа деза дараш мара дацар, хІаьта уж цхьайолча моттигашка леладе пайдана дацар.

Уйла ца еш дитадац колхозхоша гурахьа дІаде деза ги а. КІа долаш да. Специалисташа яхачогІа во а дац. Бакъда, мукха ги эца дезаргда, хІана аьлча из укх шера колхоза кхашка дика хиннабац.

ДукхагІдола кхаш подрядагІа леладе дІадала лаьрхІад оаха, — йоах председателе. — Масала, йоккха опыт йолча механизатора Исаев Патоси цун къонгаша Илеза, Идриса, Мувсас дезала подрядагІа леладе дІаэц 350 гектар гурахьа дув кІан 110 гектар хьажкІаши. Йоккха еце а, цу хьакъехьара опыт йолаш я боахаме. Вежараша Балкаевгіар Іалиханеи Назреи укх шера 91 гектар генараш леладаьд. Хьувкъам чуэца болабаь беце а. хІанзле гуш да — генараш во дац.

С. М. Кирова цІерагІча колхозе кердача шера хьувкъама уйла еш цхьадола балхаш даь дале, геттара ледара лел из гІулакх XX партсъезда цІерагІча колхозе. Тхо цига хиннача дийнахьа гурахьа ювча культураштеи зябан аха деза лаьтта 6 эзар гектар йолча, еррига а аьхар 820 гектар мара яцар. Боахама председателе яхачогІа, гота сентябрь бекъалуча деношка мара чакхъяккха вІаштІехьа даргдац.

Къамаьл дац, ер шу аттачарех дацар. Хаоттамо ший график оттайир ялата культураш чуэцара. Цудухьа ханнахьа мукъадаланзар аха деза кхаш. ХІаьта а духхьал из бахьан а оттадаь, бакъбе мегаргбаг гота тІехьаялийтараш. Специалисташа яхачогІа, ялата культураш интенсивни технологегІа хьалкхеяра ги дІаделе эгара кІезигагІа дале бутт хьалха аха деза лаьтташ. СалаІийта деза царга, низ болийта беза. Сунженски района дукхагІдолча боахамий из де таро хургьяц, хІана аьлча кІира а дисадац сеялкаш кхай тІа яхара. Цул совгІа, хаоттам а дикалгахьа хувцалуш бац.

М. ЭРЗИЕВ.

МАЦА ТОАЛУРГДА ГІУЛАКХАШ?

Ховш ма хиллара, хувца ца луш хІама дац цхьаккха а. Къонадар — къалу, къаьнадар — лер тІехьа ца юсаш цІендалле дІадоал. Цхьебакъда, цІаккха хувца ца луш ба Назрановски совхоз - техникума шурий - товарни ферма болх.

Газет дешарашта дагадоагІаш хила а мег из: укх шера юххьанца «Сердало» газето кепатехаяр: «Да воаца ферма» аьнна корта а болаш критически материал. Цу тІа дувцаш хиннар — цу ферме цІенхашта хиннача кхоачамбоацарех дар.

Ах шу совгІа ха яьннай цул тІехьагІа. Таханарча дийнахьа фуд укхаза хувцаденнар? Из гІулакх тохкаш цу ферме хилар тхо укх деношка.

Делкъа ха хиланза ха яр тхо цига нийсденнар. ДІахьа хьажача гуш саг вацар. Мичара воагІа а ца ховш цІаьхха цхьа зІамига саг гучаваьлар.

— ЗІамига саг, хьо фу болх беш ва укх коа? — хетт оаха.

— Со укхаза болх беш вац, са даь-воша ва укхаза бригадир, — йоах цо.

— Нагахьа хье укхаза болх беш веце, фу деш ва хьо укхаза? — юха а хетт оаха цунга.

— МоллагІа дале а, цхьа гІулакх хургда-кх са укхаза, — раьза хиланзар из.

Цул тІехьагІа тхоах кхийттар ферма бригадира вешший воІ. Сагагара пурам деха ца дезаш чува а, аравала а йиш йолаш да ферма ков. Ферме хьаьхо волча Ганнев Бекмарзага а ладувгІац.

— Долчча бесса дІадувца йиш мичай яр, бакъдар Іа дІааьлча, мегаш мича хул вайна, — йоах цо, — цхьабакъда, хаьхо ва аьнна духхьала цхьа цІи хилар мара, са кара хІама-м дац цхьаккха а. Ший безам бар хийцца чу а воагІа, дІа а вода.

Оаха укхаза бена никъ-м, фермана ремонт мишта ю хьажа бенабар. Хийцца ала доагІаш да: сохка хинначул кхы эргадаьнна цхьа хІама дац укхаза, аьнна. ДІа а доладаьдац хьайбай помещенешта ремонташ яра балхаш.

Цхьацца-шишша гуллуш, внъ-пхи саг хьагулвалар укхаза. Цу ферме дуккхача шерашка болх а беш, шийна тІадилла декхар даим тешшаме кхоачаш а деш хьайоагІаш йолча бежа-Іус Даурбекова Маликата аьлар:

— Кховзткъеи нйс бежан да са доалахьа. Вешта аьлча, аз Іунал дераш. Сай деккхар аз кхоачашду е кхоачашдац аккхарга оаш дІахаьттача ховргда шоана, — яхаш дувц цо.—Со-м яллац се хоастае а. Цхьабакъда, аз дег тІара ях: цу сай хьайбашта доагІаш дола Іунал дизза сайгара дІа ца кхаьчача, бакъда да шоана, бийсан наб кхстац соца.

ДІахо Маликата дийцачох гучадаьлар, ферма а боахама а кулгалхошкара хьайбаш леладерашта хьахулаш цхьаккха а тайпа новкъостал ца хилар.

— Хьажалаш, — йоах дІахо М. Даурбековас, — соахха тха хьакимаша дошденнадар сона кІа а яздергда, йол а лургья, аьнна, Яланзар. ТІаккха, иззал мара уж шоай деша дай ца хилча, оаха фу де деза?

— Таханарча дийнахьа бокъонца вола тхоай ферма бригадир малагІа ва ховш дац тхо, — аьнна, тха къамаьла юкъе воагІа цу ферма бежа Іу вола Горчханов ИсмаІал, — цхьабараша Гандалоев Бекхан ва йоах, кхычара, цхьан хана боахамера керттера инженер хинна Часыгов Іаьла ва, яхаш дувц. Цул совгІа, цхьа болхло вац тха ферме шюаш хьа фу даьдн, дІахо де дезар фудн ховш. Алапега дилча-м, дувца а эшацар. Цкъа-дале, из хьалуш дола алапи нийса да, е нийса дац ховш саг а вац, шозлагІа - дале, цхьаннбетта ханнахьа хьалуш а дац из.

— Айя, учетчик вац шун? Цун декхар ма-дий оаш беча балха учет леладе, ца кхетачох шо дІакхетаде а, —ях оаха хьайбаш леладерашка.

— Тхона ховра мара цу учетчика а хац, — аьлар цар массане а.

ХІанз укх сахьате, кагий а докхий а цхьа бІаь совгІа бежан да укхаза кхоабаш. Кхьдараш аргІе да. Доахан ледара дитац болхлоша. ДоаггІача бесса Іунал ду. Цу хьакъехьа царга ала хІама дац.

ВІалла шеко яц, ферма къахьегамхой шоай болх безаш а, цунах уж башаш а хиларах. Мелла чІоагІа уж шоай хьакимашта раьза боацаш хиларах, шоай болх юкъахбитац цар.

Дукха ха йисаяц аргІера хьайбаш цІалахка. Бакъда, кІала кийчо йолча-м кхоачаргдац уж. Сенга сатувсаш ба-хьогІ ферма кулгалхой. Доакъарга диллача-м во къахьийгадац укх шера кхаш леладераша. Ферма болхлоша яхачох, шортта Іалашъяьй йол, сенаж, лаьттах еллай кхоачам хиллал силос, Іалашдаьд иштта кхыдола доакъар а.

Из деррига а дика да.

Цхьабакъда, кхоачамбоацараш а лечкъаде хьаштдац. ХІаьта, уж укхаза долаш а да шортта.

Цкъа мукъагІа лерттІа уйла йинча бакъахьа яр-кх цу боахама кулгалхоша шоай ферма.

М. МУТАЛИЕВ,
тха соб. корр.

Хьувкъам—88

КИЙЧО ТЕШАМЕ ЯЬЙ

«Оаха, республикански совещане дакъа лоацаш хиннараша, тІахьех хьажкІаш кхеераш, специалисташ, юрта боахама берригa болхлой цу йоккхача лоархІамерча кампане хьинаре дакъа лацара». (Республикански совещане дакъахоша хьажкІаш лелаерашка даьча Кхайкарала тІера).

Хьахезад, хьаллоац оаха республика хьажкІаш лелаераша даь Кхайкарал. ШоллагІбола «КІи-марс» дІаболабе дукха ха йисаяц. Ахкан баьццарал дІайоалаш латт тха хьажкІий кхашкара а. Лордаш ІажагІъеннай, фийг чІоагІбеннаб. Чуба беза мухь а кІезига хургбац, хІана аьлча, цкъа-лета, йоккха мотгиг а я кхыча культурашта юкъе цар дІалаьцар — 2600 гектар; шозлагІ-лета, укх шера мо уж дика хьийкъа сона дага а дагІац. Іаьдала планах йоагІа 7100 тонн фуала йьха хьажкІаш оахош дІалургхилара-м тхо шек а дац. Планал совгІа-м дукха чутоссаргья оаха уж Іаьдала амбарашчу.

Из хьувкъам чуэцара эшаш йола кийчо оаха яь дукха ха я. ХІаьта а хаоттамо беча хьовзамо цІаькха а цІаькха а оарцагІдоах тхо тхоай кхай тІа бахьа безача низага хьажара а керда таронаш гучаяхара а. Йоачаша хІанз мо мара ца дуте, юрт оарцагІ ца йькихача тхоаш даргдоаналга а хов тхона. Из таро а кІалхара йсалийтаргьяц оаха тхоай теркама. Технически, хІаьта мел эш нах хиларца йола кийчо-м тешаме яр тха. Балха графикаш а оттаьйй хІара сахьат а лоархІаш, хІаьта кхашка йолалургйолча социалистически яхьа материально-моральни условеш вІаштІехьяьхай.

Дика къахьийгад механизатораша шоай техника кийчъеш. Хьаштдале, тахан а хьажкІашта юкъе яла кийча йолаш латт 8 «Херсонец-200», «ППК-4» яха приставка тІехьайола 5 «Нива» яха комбайнаш, 55 тележкаш тІехьайола тракторашн автомашинаши. Уж тоъаргйолаш я ца хаддаш хьажкІаш токеи, оарда гІад фермашкеи дІакхаьхарца.

ХьажкІаш чуэцача кампане дакъа лоацаш верригаш 350 саг хургва кхашка. Цар бытовой а культурни хьашташ кхоачашдара Іалашо яьй оаха.

Кхашкара йоагІа хьажкІаш Іаьдала дІаялара кийчъергйолча токашка а мел эшар хьадаьд (шиъ я уж тха совхозе — ТІой-Юртеи Долакх-Юртеи). ХьажкІий тІоадал норма тІа кхачийтара, томаштІехь йола хьажкІаш лордех цІенъяра, уж харжара мел эша кхоачам болаш ба.

Лоацца аьлча, укх шерарча гуйрено хьажкІий кхашка тхоашта ергйола хало йовзаш а тхоашкара низ, бехктокхам цу гІулакха мел эш ховш а да тхо. Тха механизатораш кийча ба укх деношка шоашта хьалхашка оттаргйола урхе яккха.

М. ЧУМАКОВ,
Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза керттера агроном.

ДОТО СОВГІАТ

Урус-Мартановски района «Солнечный» совхоза баьцадааараш леладу бригада дика йовз вай республике. Кхоачам болаш да аьнна хет ер масал: 1986 шера цунна еннай СССР ВДНХ бронзови медаль.

Укх деношка «Солнечный» совхозе кхы а цхьа дог гІоздоаккха хоам бера. Бригада юха белгалъяьккхар вай мехка халкъа боахама карагІдаьннарий выставке. ХІанз цунна денна совгІат— дото медаль.

— ДІадаха шу цІаккха ца хиннача бесса дика чакхдаьккхар оаха, — яхаш дувц бригадира Исмаилов Шарпудина. — Масала, томаташ кхееча 170 процент бар хьокхам, хохаш лийрхІачул шозза дукхагІа хилар.

Из толам баккхар бахьан долаш деннад бригада коллективана деза совгІат. Ер шу атта хиннадац Ш. Исмаиловнеи цун новкъоставтеи. Каст-каста догІаш делхар, са хьалдаккха битацар нах оасаро, юххера боккха ша а техар. Цхьабакъда, ше тІанийца планаш кІезигъе яхаш Іокаданзар бригада болхлой. Цар паччахьалкхенга ехкар 570 тонн помидораш 700 тонн хохаши.

ДикагІчарна юкъе а хул хьинар лаккхагІа дараш. Бригада членашта юкъе къаьстта белгалъяха лов Гудаева Эминта, Эльтамирова Зарган, Сардалов Лема керте латта дезала звенош. Кхыбараш а царна тІехьа ца бисаГерт. Массане лерхІар цаІ да — укх шера а СССР ВДНХ конкурсе дакъа лацар.

С.-М. ИСАРАЕВ.

БРИГАДА ХЬИНАР

Кирова цІерагІча колхоза кхоалагІча бригада механизаторий лозунг да: «ХІара ферма — тешаме доакъар Іалашде». Бригада фермашта лаьрхІа кийчъю силос, йол. ХІара кхоабача Іаттагара йоаккха шура цар балхах тийша я. Бригада кулгалдеш ва Б. Котиев. Цон, агроном - учетчика Т. Оздоевеи цхьаккха саг балха юстара латтаргвоацаш хьалаш вІаштІехьдоах. Механизатораша хІара сахьатах, денах пайда эц. Дика къахьийгар бригада дІадахача кІирандийнахьа: Дакиев Мусас «немкаца» люцерна хьекхар, Хасиев Асхьаба цхьаши ди далалехьа подборщикаца из хьагулйир. Люцерна кхай тІара ферма тІа эзар Костюченко Ивана, Терентьева Александра, Боков Беслана, кхычар. Йол догІана кІалгІоргйоацаш цунах сиха аргІа дир Г. Дворяникова, А. Чербижева, П. Мержоева. Стогометаца царна новкъостал деш вар механизатор Боков Іалихан.

А. УРОЖАЕВ.
Сунженски район.

КЬУЛБАСЕДА КАВКАЗА РЕСПУБЛИКАШКА

ШОАИЛА ЯХЬ ЛЕЛАЕЧА РЕСПУБЛИКАШКА 1988 ШЕРА ЯНВАРЬ - АВГУСТ БЕТТАШКА ПРОМЫШЛЕННОСТА БАЛХА КЕРТТЕРА ХЬОКХАМАШ

	НГІАССР	СОАССР	КБАССР	ДАССР
Паччахьалкхен заказех а потребителашца долча договорнй кІийлен тІа а продукце поставкаш яра план кхоачашъяр	97,1	99,4	99,2	98,7
Промышленни производства боарам (соахха укх хана хиннначунца нийсбича)	100,2	104,8	106,8	105,8
Халкъа эша товараш хьадара план кхоачашъяр	104,1	114,0	111,1	100,7
Хила мега цІена пайда баккхара план кхоачашъяр	96,1	95,0	105,6	107,8
Промышленни предприятей дукхал	146	141	123	198
Поставкайн продукци арахецарен планаш кхоачаш ца яь предприятеш	27	28	16	32

Перестройка наькъагІа

Экономика дегІа йоалаяра —терко

Ткъаьн итт гаргга предприятии боахами юкъеьбахар ер шу долалуш вІашагІъеллача «Сунжа» яхача агропромышленни объединенена. Из керда объединени Сунженски районе хьахилар хьалха хиннача РАПО метта. Вай республике эггара хьалха кхелла йолча цу предприятена юкъеяхар РАПО боахамаш меттел, района кхыйола промышленни предприятеш а организацеш а. Уж хувцамаш дарца эггара хьалха лерхІаш хиннар дар — района экономика айяр. Хьалха РАПО вІашагІтохача хана дог доахар цу района совхозий, колхозий хьалха хинна хьал а сий а меттаоттаделга. Бакъда, цунах хІама хиланзар. Боахамий экономика шерагара шерага хьалха хиннначул а эсалагІа хулаш хьайоагІар.

ВорхІ бутт боалаш латт «Сунжа» яха агропромышленни объединени вІашагІтеха, вешта аьлча, юртбоахама шу чакхдоала ха я-кх. МалагІа хувцамаш хиннад, экономика айярга даьха дог кхоачашхиннад е хиннадац? Цу хаттатра жоп дала хьожаргда вай объединене Совета председатела Беков Мурада новкъосталца.

Ер шу долалуш района предприятейи органнзацейи викалий собрани хилар. Собране соцам бир РАПО-на метта «Сунжа» яха агропромышленни объединени хьае. Вай республике меттел РСФСР хьалха вІашагІтохача объединенех цаІ яр из. Сенца эргаш я из, малагІа хувцамаш хиннад цун структуре? Эггара хьалха цунах лаьца аргда вай. Башха докхий деце а хувцамаш хиннад цу вай йийцача лоацца ча юкъа. Опыт хьаІомае республике цу тайпара кхы предприяти яцар. Цудухьа цу кердача объединене специалисташ мехка тайп-тайпарча моттигашка дІа-хьа баха хилар опыт Іомаеш.

Хьалха объединени хьаеш цун аппарате кховзткъеи вурийтта саг болх беш хургва аьнна лаьхІар. ТІаккха болх бешо гучадаьлар ужжал нах ца эшилга. Цудухьа нийсса аханега кхаччалца аппарате сокращенеш а яь, сов хинна специалисташ боахамашка балха дІабахийтар. Керттерча даькъе из хилар объединене боахамашта техникаца гІулакх ду предприяти хьаярца. Хьалха хиннача кхаь предприятех— «Сельхозтехника» МРО-4, «Сунжаагропромэнергон» «Агроснаби» яха предприяти вІашагІтехар. Цу гІулакхо чІоагІа аьттув белар къахьегам аттача баккха. Боахамашта эша гІулакх сихса дІакхачийтара новкъа хинна духьаленаш дІаяьхар. Цхьан системе йоллаше а цу предприятей балха тІа барт бацар. Из ца хиларах лерттІа болх дІа а бодацар. Цхьа масал доаладу вай. Миччахьа цхьан ферме кхо дІадоаха транспортер оттае езаш хилча Агроснабага дехар де дезаш хулар, иштты кхыйола халопаш а нийслора. ХІанз цхьа бухгалтери а цхьа кулгалхо, цхьа да а волаш бІарчча цхьа предприяти хиннай цу кхаьннех. ХІанз моллагІа гІулакх кхоачашде дезаш хилча дуккха аттагІа да. ХІаьта хьалха хинна вай йийца организацеш кердача предприяте цехаш я хІанз.

Из а кхыйола а пайдане эргалонаш ярах таро хьахилийтай боахамашка балха овсарле лакхъе, паччахьалкхенгара юхалург ахча ца дехаш болх вІаштІехьбаккха, балха овсарле лакхьяра чотах пайда бе. Цунна дола тешал да укх шера района боахамаша дулхи шурен паччахьалкхенга йохкара заданеш дуккха тІехкхоачашъяь хилар, ялат чуэцара балхаш соахкарчул а хьалха дІаяхача ханашкарчул а дуккха дикагІа лелаш хилар.

ХІаьта керттердар — боахамашта шоашта товча тайпара болх вІаштІехьбаккха лоІам балар да. «Сунжа» яхача агропромышленни объединене ший керттера декхар лоархІ — юртбоахама производствах махулла дикагІа пайда бе, хьаеча продукце дикал лакха хилийта, районе баха нах кхачан продукцеца боаггІача тайпара Іалашбе. Из деррига кхоачашдара таро йолаш я объединене коллективе. Эггара дукхагІа теркам тІабохийт из лард хьаеча лаьттах Іилман наькъашца пайда эцара, финансовни, къахьегамеи дисциплина лакхъяра, пайда дикагІа луш йола къахьегама подрядни система балха юкъеяхьара кхы дІахо а аьттув луш йола балха формаш лахара.

Районе тІехьадусарех да социальнии культурно-бытовсойи гІишлош хьалъелга. ДукхагІча даькъе из юкъагІдисар да гІишлонматериал эшшача боарамах ца хилар. Районе хьае лаьрхІад мехлесхози, кирпишкаш ю заводи. Хьалъергья массехк кооперативни комплексаш. Реконструкци а еш шерьергйолаш я районера кирпишкаш ю завод. ТІаккха кхоачашхургья кирпишкаш ца хилар бахьан духьала увтташ хинна проблема.

Иштта вІашагІйохкаш я кооперативаш хьайбай боахамашка, лаьтта леладеча. Масала, кооперативни хьисапе болх бергба объединене хьайбай гІулакхашта йолча отделло. Совхозашца а колхозашца а договораш а уттаеш тайп-тайпара гІо дергда царна цу отдела специалисташа. Цар йийду алапеш совхозашка, колхозашка хьайбай боахамо луча продукцега хьежжа хургда. Иштта цу тайпара хувцамаш хургда боахамий кхыча доакъошка а. Уж еррига керда методаш балха юкъеяхьарца укх шера а дикка пайда беш ер юртбоахама шу чакхдаккха дагаба объединене болхлой.

С. СУЛТАНОВ.

Парторганизацешка—отчеташи хоржамаши

Мадарра дийцар

Гудермесски медицински инструментий завода слесарно-механически цеха отчетно-хоржамий партийни собране дийцар коллектива вахара ерригача оагІонашка партийни организаце, коммунистий денали хьинари айде дезаш хиларах.

Партийни организаце секретара, Нохч-ГІалгІай АССР заслуженни машиностроитель йолча, Къахьегама Сийлен шоллагІчеи кхоалагІчеи степена орденаш лелаеча Кириченко Галина Федоровнас ше яьча доклада тІа дийцар отчетни хана цеха коллективо даьхача толамахи динза дисарехи. Партийни организаце КПСС XXVII съезда, цул тІехьагІа хиннача КПСС ЦК Пленумий, хІаьта укх тІехьарча хана XIX Ерригсоюзни партийни конференцеи КПСС ЦК июльски (1988 ш.) Пленумеи решенешка хьежжа коллектива членашта идейно-политически, къахьегама, нравственни кхетам луш болх баьб, аьлар докладчико. Из бахьан долаш болхлой политически сакхетам лакхбеннаб.

КІезига хІама даьдац къахьегам, социалистически яхь вІаштІехьяккхара дикагІйола формаш лохаш а. Партийни бюро членаша, коммунисташа цу яхье шоашкара хьокхам тийнаб, парте боацараш оарцагІбаьхаб тІаийца декхараш толаме кхоачашдара, новкъостал даьд цу тІехь цар ка ялара.

Пятилетка йолаеннача хана денз цех лерттІа болх беш я. Цун коллективо кхоачашъю производственни план, тІаийца декхараш. 103 процент кхоачашйир укх шера 8 бетта задани. Из хІама карагІдоалаш боккха теркам тІабахийтар продукце дикал лакхъяра, къаьстта Илизарова аппарата дикал лакхъяра. ДикагІа арахец цергаш йоаха моарзагІаш, кхыйола инструменташ.

Ши шу да цехо боахама расчетагІа болх бу. ХІаьта массехк шу даьнлад цехе къахьегамен технологически дисциплина толхаяь моттиг ца нийслу.

Уж толамаш кхы а дикагІа хургдар, нагахьа санна цхьадолча кхоачамбоацараша новкъарло ца йоре, аьлар секретара. Оборудовани тиша я, 20 шу совгІа ха я цо болх бу, хІаьта ремонт хила ма йоаггІара яц. Дика хилац городашкара Орелера, Челябинскера, Золотоустера, кхычахьара доагІа металл. Цкъаза хьабе болх боацаш болхлой нийслуш моттигаш я.

Завода парткомо, цун секретаро М. С. Акимовича кІезига теркам тІабохийт цеха партийни организаце балха, практически новкъостал дац. Цох лаьца дийцар шоаш къамаьл деш слесара Гириев Хас-Мохьмада, фрезеровщика Салтаханов Султана, цеха начальника Осмаев Илеза, мастера Голодникова Надеждас.

Парте беррига членаш политически дешара тайп-тайпарча формашта юкъээза ба. Дешар коллективе вахарца дувз, производства дешаш дувц.

Производстве аьттув боалийтарех цхьа бахьан да коллектив барт тайна хилар. Иштта я слесарно-механически цеха комплексни бригадаш. Царна юкъе ба эрсий, нохчий, гІалгІай, гІумкий, украинцаш. Уж берригаш а цхьан цІен дезал санна вІаши тарлуш ба. Иштта чарех цхьа бахьан да болхлочун шиц-кхоъ говзал хилар а. Цо йиш хулийт цаІ тІераваьлча, цун метта кхывар ДІаотаве.

Докладчика а къамаьлаш даьраша а керттера теркам тІабахийтар шийтталагІча пятилетка кхоалагІча шера план йизза чакхъяккхара.

Собране соцам тІа белгалдаьккхар дІахо йодача хана хІара коммуниста тІадилла декхар кхоачашдара бехктокхам кхы а лакхбе безилга, партийни собранешка цар отчеташка ладувгІа дезилга.

Собране балха юкъе дакъа а лаьцар, къамаьл а дир КПСС Гудермесски горкома инструктора М. Ахмадова.

КПСС горкома член а кхыдола гІулакхаш а хиларах цеха партийни организаце секретарь йолчара мукъаялийтар Г. Ф. Кириченко, цо дехарагІа. Партийни организаце секретаралла хержар къона коммунист фрезеровщик С. Элимбаев.

Н. БОРИСОВ,
тха штате воаца корр.

«Трикотажшвейбыт» производственни объединенена чуйоагІача «Пушинка» яхача ателье къахьегаш йоккха интернациональни коллектив я. ДІабахача бархІ бетта бахача наха 167,5 эзар сома маьха балхаш даьд цо, е 101 процент. ЛийрхІачул 2 эзар сом дукхагІа цІена пайда баьб.

Ателье заведующи йолча Коваленко Нина Ивановнас боккха теркам тІабохийт коллективера хІара саг хьалхашка латта декхараш кхоачашдара тІаверзавеш, къахьегамхошта юкъе социалистически яхь йоаржаеш. Из цун дика вІаштІехьа а доал.

Вязальщицас Дашаева Тамуса Мусаевнас цахаддаш тІехкхоачашъю ший дийнахьара нормаш. Цо укхаза болх бу 13 шу гаргга да. Цу юкъа говзал йола болхло а къоначар хьехамча а хинна ДІаэттай из. Иштта хьинаре къахьегаш ба цу цехе Кульшина Майя Николаевна, Шахидова Бэла Вахидовна а. Шоай дийнахьара заданеш 110—115 процент кхоачашъю цар.

Ховш да ателье болх чІоаггІа закройщика говзалах тийша болга. Цо барзкъий бустамаш нийса даьхача, хІамаш хьаечар гІулакхаш дикагІа лел, заказчикаш раьза а хул. Цу тайпара къахьегаш я закройщица Климатова Галина Тимофеевна. Хов цунна наьха дегашка бода никъ лаха.

М. МАЖИТОВ.

СУРТА ТІА: Т. Мусаева. М. Кульшина. 2. Заказщица Г. Климатова. 3. Б. Шахидова.

И. ПЛИЕВА сурташ.

Кхоана—танкистий ди

СИЙЛЕН ТРАДИЦЕШ ДЕГІАККХУВЛАШ

ХІара шера сентябра шоллагІча кІирандийнахьа дезду танкистий ди. Из дездарца доккха сий ду танкови бІуний бІухой, танкашъерий. Советски Эскара бІуний керттерча тайпаех цхьанне тІема низ чІоагІбара шоай знанеш а къахьегам а хетабаьча берригача наьха.

Советски танкови бІуний лард елларашъ да Сийлахьйоккхача Октябрьски социалистически революце дакъа лаьца дола броненизаш. ГІеттача пролетариата низбола герз а хинна дІаэттаяр Зимни хьаяккхалехьа массехк ди хьалха Ижерски завода болхлоша Смольне хьайта йола 17 броневик.

Болхлой - ахархой ЦІе Эскар вІашагІдоллаш большевикий парте а В. И. Ленина ше а боккха лоархІам бора техническеи даькъе из Іалашъяра. Градански тІоми кхыча мехкий интервенции хиннача юкъа Советски республико деррига а дир броневикашъ, бронепоездаш, цул тІехьагІа танкаш а хьаяра таронаш лохаш. 1920 шера август бетта «Красное Сормово» яхача завода болхлоша хьайир эггара хьалхара советски танк. Цул тІехьагІа хьайир кхы а 14 машина. Иштта дІайолаелар даймехка танкостроене юхьиг.

РККА духхьашхарча броневой доакъоша пехотинцашцеи дошлощеи цхьана дакъа лаьцар доазол дехьара интервенташи Колчака, Деникина, Врангеля, Юденича, кІайвардейций ординганаш йохаеча. Ялх бронепоездан шин бронеотряден бІухошта еннаяр Сийлен революционни ЦІе байраккхаш говза гІулакхаш шоашкара цар гучадувлийтарах.

Граждански тІом чакхбаьнначул тІехьагІа дегІаухаш а чІоагІлуш а латтар Республика Герзащцара Низаш. Эргадоахаш латтар броненизаш а. ГеттарА чІоагІа дегІааха йоалаелар советски танкостроени 30-ча шерашка. Цу гІулакха гІо дир 1929 шера 15-ча июле тІаийца «СССР оборона хьалах» болча соцамон тайп-тайпара декхараш кхоачашдара йола танкаш хьаелга вІаштІехьдаккхарах болча СССР Реввоенсовета решенеи. Цхьайолча заводашка вІашагІъехкар конструкторски бюрош. Лоаццача юкъа разработкаш а яь серийни хьисапе хьае йолайир бе-беча тайпара йола тІема машинаш.

1939 шу чакхдоаллаш герзащцарча низашка кхаьчар М. И. Кошкин керте латтача конструкторраша хьаяь йола Т-34 яха юкъера танки Ж. Я. Котин керттера конструктор хиннА КВ яха еза танки. Дикалга диллача шоашта тара кхы йоацаш яр уж машинаш.

Советски тІема стратеге, оперативни говзалеи тактикаи теоретически маІанга хьежжа хьахулаш латтар танкови бІуний организационни структура. 1930 шера май бетта вІашагІъеллар духхьашхара советски механизированни бригада, хІаьта 1932 шера дунен практике духхьашха вІашагІъеллар механизированни корпус.

Иоккха терко йора тайкови бІунашта лаьрхІа йола командниий инженерно - техническийи кадраш кийчъяра. Танкистий тІема говзал дегІаухаши хадданза эргайоалаши латтар. БІаь совгІа советски танкист вар 1936—1939 шерашка Испане интернациональни бригадашта юкъе волаш денале тІом бешъ. БІухой - танкистий денал а турпалал а къаьгга гучадаьлар КВЖД. Хасан яхача Іама йисте, Халхин-голе, Карельски перешейке хиннача тІема алан юкъе.

Сийлахь - боккха Даймехка тІом хьалхарча юкъа боккха лоархІам болаш хилар танкови доакъошеи соединеншеи гитлеровски ординганиий юхьхьанцара наступлени юхатохар. ЧІоаггІа юха хІамаш еттар цар моастагІчоа, чІоагІйора советски бІуний оборона, юкъарбІуний, эскараш тІема юкъера арадовлача хана моастагІчоа духьале йора, цун ударни танкови группировкашта цІенхоштта зе даьдар. Московски лостамагІа 1941 шера гурахьа лаьттача бирсача тІемашка хьахилар танкови гварди. Гвардейски аьина цІи тилла юхьхьанцара соединени яр полковник М. Е. Катуков командир хинна 4-гІа танкови бригада.

Фронте хьахулаш латтача хьало мехка танкови промышленностагара дІадехар тІема машинаш арахецилга цІенхоштта алсамдоаккхилга. Нагахьа санна 1941 шера шоллагІча ах шера 4800 танк хьаяь хиннаяле, 1942 шера танкашъераша эскара Іалашъняр 24400 гаргга тІема машинаш. ХІаьта еррига а тІема шерашка хьаяь хинна танкаши шоаш лела-артиллерийски установкаши 100 эзарал совгІа яр.

Бронетанкови техника хьаяра масштабаш шеръяро аьттув белар моастагІчоа танкашца хІама тохара низ алсамбаккха. Нагахьа санна Москвана уллув яьча контрнаступлене дакъа лоацаш 774 танк хиннаяле, Сталинграде уллув моастагІчун группировкаш йохаеча дакъа лоацаш хилар 1500 гаргга тІема машина.

1943 шера аьхки дІаболлабеннА хиннача тІемах боккъонца бола танкови тІом хилар, деррига дІалаьрхІача шинна а оагІорахьара цига дакъа лоацаш яр 13 эзар танк, шоаш лела-артиллерийски установкаши штурмови йоккхий топаши. Укхаза советски танкисташа гойтар массови турпалали шийна тара кхы йоаца говзали.

ТІема искусства масал а хинна дІаэттар 1945 шера январь бетта Висла бердайистошкара Одерга кхоачаш советски танкаша яь марш Ткъаь дийнахьа 600 километр никъ а баь бІуний кхыча тайпай бІухошца цхьана танкови эскараша мукъаькхар Польша, фашистски Германе территоре тІа баьнна дІатІакхаьчар цун столицана. Берлин хьаькхачул тІехьагІа 3-чеи 4-чеи гвардейски танкови эскараша кхоачашйир ший сухалга диллача шийна тара кхы хила йиш йоаца Прагагахьа леста марш-маневр, мукъаькхар Чехословаке столица, цунца цхьана Европе хиннА тІом йисте а боаккхаш.

Боккха лоархІам болаш хилар советски танкови бІунаш Китае лаьттА Квантунски эскар дохадеча. Манчжуре советски эскараша сиха а цІенхашттара а котало якхар Японии эшаеча боккха лоархІам болаш хиларал совгІа вІаштІехьдаьлар Китаера граждански тІом толаме чакхбаккхара деррига мел эша хьалаш хьаде а.

Танкови бІуний 250 эзар салтий, сержантий, эпсарий а инаралий а деналера тІема гІулакхаш белгалдаьхар орденаши медалаши ялариа. 200 гаргга танкиста еннай кхаь степена Сийлен орден. 1300 совгІа бІухочоа-танкиста еннай Советски Союза Турпала цІи, хІаьта царех ялхайттанена из цІи шозза еннай. ЦІаккха йоургйоацаш Герзащцарча Низий историе чуйижай танкови эскарий командующей С. И. Богданова, М. Е. Катукова, П. С. Рыбалко, Д. Д. Лелюшенко, А. Г. Кравченко цІераш. Советски танкистий ше санна кхы масал доаца деналаи майралаи даим латтаргдола памятникаш. Сийлахь - йоккха Котало йоаккхача Іалаьмате боккха бола цар лоархІам бакъбара символ санна Советски Союза, Польша, Чехословакс, Венгре, Болгаре, Югославе, Франце городашкеи наькъаш декъалучеи гранитни постаменташ тІа латт 400 совгІа тридцатьчетверкаш. Таханара танкисташ — уж ба Сийлахь-боккхача Даймехка тІема турпалий къонгаши къонгий къонгаши. Цар сийленца лораю шоай бІуний тайпай тІема традицеш. Шоай дикагІйола оамалаш советски танкисташа хьагойтар Афганистане интернациональни декхар кхоачашдеш.

ТІом йистебаьнначул тІехьагІа дІаихача шерашка социалистически экономика, Іилмеи техникеи дегІакхувлача даьхача толамаша Іалашдаьд Советски Эскареи Флотеи огневой низ цІаккха ца хиннача бесса чІоагІа хулга. Шоай дикал дегІаахара кердача лагІа тІа даьннад танкови доакъош а. ХІанз уж Іалашдаьд эггара кердагІа йолча тІема машинашца. Цар конструкцешка хьабелгалъяьннай советски танкостроене ахбІаь шу совгІа йолча юкъа Іоаяь опыт, Іилман техникаи, - прогрессивни технологе тІехьара карагІдийннараш. Холуш айеннай броневой машиний маневренности бе-беча средствеех уж лораелгеи, чІоагІбеннаб цар огневой низ. Эргаяьхача приборашца-авттув лу моллагІча моттигашка гІоллеи хин кІалеи танкаш лелае, хІама бІаргагулга низткъала долча хьалашкеи бийсани целеш нийсса тохаш хІалакъеш.

Дерригача Советски Герзащцарча Низашка а санна танкови доакъошка хІанз тІагІертта чакхдоахаш латт тІема дешар. Советски оборонительни тІема доктринага хьежжа эггара хьалха ориентаци еш латт дикала параметрашкахьа. Шерра даьржад дикагІйола экипаж белгалъяккхара тІалеста хьажараш-конкурсаш еза, герзахи техникахи эффективни пайда нйбара, царна эксплуатаци еча ремонташ яра ханаш йІаьхъяра, тІема Іалашо кІезигагІа а йоаеш цкъа тохарах целеш хІалакъяра, доагора - смазочни материалаш а кхыйола материальни средташ а кхояра тІехьара яхь лоаттаелга.

ХІанзарча танкай дегІаенача тІема таронаша дІаувттаю уж тІема обстановка бе-беча хьалашка эггара чоалханегІа дола декхараш кхоачашдар духьа лоаттабеча герзащцарча тІема эггара чІоагІагІа йолча средствай мугІарашка. Тахан а тІехь, ракетни техника заман бІаьшерене, низбола герз а долаш юс танкаш. Советски бІухой тешшамеча бе доал из герз.

Полковник
Виктор ДОДОНОВ.
(АПН).

КЪАЬНАРА ОАМАЛАШ ДІАЯЛАНЗА Я

Назрановски маькха завода районера дуккха нах леткъар. Цар дувцар маьхк во хилар, ший ханнахьа ...тика тІа хьа ца яр, производства технологе стандарташ кхоачаш ца яр. Из чулоацам болаш письмош ухар тха редакце а.

Отчетно - хоржамий партийни собране партийни организаце секретара М. Парижева яьча докладага а коммунисташа даьча къамаьлашка а ладийгІача дика кхетадора тІеххьарча хана цига белгалдаьннад хувцамаш хинна хилар.

Завода болхлошта аттестаци яр бахьан долаш шиш болаш а кердадар лохаш а дола хьал хьадаьд аьнна, шоаш даьча къамаьлашца белгалдаьккхар коммунисташа Х. Ужаховс а Ф. Гумуковас а. Къаьна оборудовани хІанзарча кердача техникаца хувцаро таро елар производство чІоагІъе.

Цхьабакъда, хІанз а дуккха кхоачашданза социально экономически дешаш да. Бахача цІеношца Іалашбанза дукха болхлой ба. Заводе кхаь сменах балхаш деш ба нах. Цхьабакъда, царна гІулакх деш транспорт яц. ШоллагІеи кхоллагІеи смена чакхъяьнначул тІехьагІа цІабаха хала хул болхлошта. Заводе столови а буфет а яц. Медицински пункт а спортивни майда а яц. Коллектива вахара эшаш долча цу гІулакхашта теркам тІабахийта беза аьнна хетанзар докладчика а пренешка къамаьлаш даьрашта а. Уж дешаш а социальни кхыдола дешаш а кхоачаш ца деш хьан бехкагІа дисад аьнна, белгалдаькханзар. Цхьанна хІаманна цхьаккха саг бехке а ца веш гулдаьча юкъарча дешайх латташ яр отчет. Производствана чІоагІа эшаш долча гІулакхий, къахьегам вІаштІехьбаккхара юкъерча кхоачамбоацарий анализ янзар.

Заводе болх беш бараш керттера кагирхой ба. Политико - кхетама болх цига мишта латт аьнна, кІезига къамаьл хилар собране. Коллектива юкъера партийни мугІараш дегІадахкара деша теркам тІабахийтанзар. Шоай балха моттигех лаьца дагара дар дІа-юха а оалаш, гуччахьара принципиальни къамаьл хиланзар. ХІара балха моттиге перестройкана новкъарле еш дола хІама хьоаданзар.

Собране хиннар застойни ханара хьал дар.

У. САПРАЛИЕВ.

БОЛХ ТОАЛУШ БОАГІА

Вай хана, наха геттара эшаш я газеташа, журналаша луш йола информаци. Таханарча дийнахьа бувзама отделене болхлошта хьалхашка дукха проблемаш латт цу хьакъехьа. Царех керттера яраш я цхьаккха тайпа автоматизаци ца хилар, алапи кІезига хилар, хІаьта, цунца дувзаденна, поштхой ца тоъар а.

Дукха ха йоаццаш иштта нах раьза боацаш бар Назрановски № 1 йолча бувзама отделене балха а. Письмош а газеташ а ханнахьа дІа ца кхоачаш, цхьадолча деношка вІалла а доацаш моттигаш нийслора. Цу кхоачамбоацарашта леткъаш а бар нах.

Январь бетта денз къахьегаш я укх отделене керда заведующи Итазова Райхьант. Белгалдаккха деза, къона заведующи ший балхах дика кхеташ а нахаца безаме хила ховш а саг я, аьнна. Из хьаенача укх лоацача юкъа доккхий хувцамаш хиннад укхаза. Иштта дика болх бе гІерташ ба цо кулгалдеча коллектива болхлой а. Цхьабакъда, деррига кхоачамбоацараш дІадаьннад аьлча-м, нийса хургдац. ДІахо а де деза гІулакхаш кхы а дукха да.

Отделене кулгалдеча Итазова Райхьанта дика новкъост а волаш чакхвоалаш ва Сагов Мухьмад а. Опыт йоккха йолаш, тайп-тайпарча бувзама отделенешка балхаш даь ва из. Къона вале а, Саговна дика бовз ший болх.

— Керда заведующи енаЧул тІехьагІа цІаьхха хувцабелар тха болх, — йоах оператора Муталиева Аьсета. — Ший белхах дика кхеташ волча сагаца атта да.

Ший декхар тешшаме кхоачаш а деш, нахаца безаме а йолаш я почтальон. Васильева Раиса. Наьна никъ хьаийца почтальона болх беш я цун йоІ Тамара а. Цар укх отделене болх бу 15 шу даьннад. Дика болх барах дукхача совгІаташца белгалбаькхаб наьна а йиІий а къахьегама никъ. Иштта дика болх беш ба укх отделене почтальонаш Р. Громова а, Х. Медова а.

ТІема, къахьегама ветеран волча пенсионера Имагожев Іалаудина дийцар:

— Почта ханнахьа хьакхуь тхона. Со раьза ва укх отделене болхлоша сайна деча гІулакха. Баркал ала ловра са царна.

А. САИРАЛИЕВА.

Вай лоалахой болча

БЕРИЙ ДОТТАГІА

Дика вовз Тарскерча 8-шерарча школерча берашта цу юрта вахаш вола Гуражев Ахьмад. Каст-каста гуш ва из дешархошта юкъе уж дешаш а, болхбеш а, салоІаш а болча хана. Царна бала хьехам, кхетам болаш ва зІамига саг. Дукха веза из дешархошта, шоай тешшаме новкъост лоархІ цох хьехархоша а.

Школа директора Хашагульгов Башира дийцар:

— Каст-каста нийслу школа цхьацца гІулакх эшаш. Ховш да тха материально - технически база башха чІоагІа йоацилга. Цудухьа тайп-тайпарча гІулакха дай - ноаной комитетагара е колхозагара гІо деха дезаш хул тхо. Иштта цхьан дийнахьа походе долхача берий мухь дІабахьа машина эшаш нийсделар тхо. ХІаьта из гІулакх колхоза вІаштІехьдаланзар. ТІаккха нийсвелар тхона цу оагІорахьа ший гІулакха дІавода Гуражев Ахьмад. Иштта «коравир» тхона школана тІехьагІа дукхаза накъаваргвола «официальни воаца шеф».

Башира дешашта тешал деш ба цу школера хьехархой. ХІаране да Ахьмадах а цо даьча новкъосталах а дувца хІама. Юхьанцарча классашта хьехаш йолча Темирханова Фатимас аьлар:

— Ерригача классо лаьрхІадар оаха кІирандийнахьа школана гонахьара майда цІенъе. Тхоай вІаштехьдоалача тайпара из болх беш дар тхо Ахьмад хьатІавенача хана. Эшача тайпара кІаьнкаш дІаи-хьаи а оттабаь, ше гІо а деш дуккха сихагІа дІабахийтар цо тха болх. Геттара чІоагІа гІо хилар сона а класса а из тхоца хиларах.

Школа коллективаца ва Ахьмад ший балхах мукъа волча хана. ХІаьта цо болхбеча моттигерча промышленноста министерства автобазе а из дикагІболча водителах цаІ лоархІаш ва.

— Социалистически декхараш тІехкхоачашдеш ва водитель Гуражев, — йоах автобаза начальника А. А. Тотикова. — Керттера цох белгалдаккха ловра сона цкъа дІааьнна хІама кхы хьалха даккха дезаш из ца хилар. Тешшаме леладу цо шийна тІадилла гІулакх.

Иштта дика вувц Ахьмад цун новкъосташа Котиев Інсас, Хурда Александрас, Джусоев Ахсара а.

ХІаьта дешархой — Ахьмада зІамига доттагІий — дешашца хІама дувцаш бац. Ахьмад воагІаш шоашта баргавайча зовне цІогІарч айду цар, дега гІозле хинналга гойташ.

Ж. БОГАТЫРЕВ,
СОАССР Пригородни район.

Техника кердадараш

ДОШ МОНОЛИТАГА ДА

2000 шера хІара дезал къаьсттача фусамца Іалашбара доккха гІо дергдолаш я «Белагростроя» гІишлонхоша монолитни керамзитобетонах хьалъю юрта бахача наха лаьрхІа типовой цІеной проекташ. Проектировщикаша хержача наькъо новкъостал ду аьшк, цемент, кхыйола материалаш кхое. ЦІенош хьалдара технологи чоалхане яц, дукха къахьега дезац, ахча дукха дІадодац. ЦІенош хьалде йиш я моллагІча метте. Іай йІайха хул цар чу, конструкцеш шув боацаш хилар бахьан долаш. ЦІенош хьалдеш пайда эца мегаргба зІамигача мухь айбеча механизмех.

Монолитни хьисапе 10 сагО 12—13 коробка хьалъю шин бетта. Из гІулакх пайдане долга тешалдеш да республике укх пятилеткаш 8 эзар цІа цу проектах хьалдерг хилар.

ЙОЛ МАЛХО ЙОКЪАЮ

Литовски агропромстроя колхозни гІишлош еча проектни институто вІашагІъеллай сезонах 1200 тонн йол йокъаю сушилка. Керттера цун белгало я Іаьржа басар хьакха, кизгапластикови оболочка йолаш поливинилхлорида пленка тІахьоарчаяь маьлха коллектор. Фо коллекторча дІохьдарца шозза лакхлу йол йокъаялара интенсивность, иштта лакхлу йокъаеча аьла боарам а. Маьлха йІовхалах пайда эцарах лохлу энергозатраташ. ХІара аьла тонн йокъаеш 60 — 80 киловатт-сахьата кхом бу.

Йол йокъаяра технологи иштта я: сушилка чу шоаш доакъар тІадоттача прицепаша чуйолл 40-45 процент тІаьда йол. Цул тІехьагІа грейферни погрузчикаша цхьан боараме дІайоаржаю из уй тІа. Укхаза йокъаю йол. Сушилка мах 180 эзар сом ба, хІаьта из хьаеш дІадодар 1400 сага-ди.

Е. ХМЕЛЬНОЙ.

ЛЕНИНГРАДСКИ ВОЕННИ ОКРУГ. ТІема говзал Іомаеча а политически кийчлуча а толамаш даьха накъаболх шоай дезача денна бІухой — танкисташ. Классашкеи танкодромашкеи шоай тІема говзал эргайоаккхаш лакхъяьй цар, вай ханара техника Іомаъяьй, «Низ кхо ца беш къахьегар, хьокхаме гІулакх дар, геттара дика дисциплина — иштта да Даьхе лораеча юкъе оаха лоаца дакъа» яхаш девиз а йолаш шерра яьржа социалистически яхь лелаю округа доакъошкеи подразделенешкеи. ЦаІ шоллагІчун меттаотталургволаш тІема говзалаш Іомаяьй 1 класса специалист волча гварде подполковника коммуниста Е. Ю. Родионова кулгалдеча танкови батальона экипажий бІухоша. ХІанз ахканара говзалаш. Іомаяь баьннначул тІехьагІа батальона берригача салтехи сержантехи классни специалисташ хургба, царех дуккхабаранта тІема кхы а говзал Іомаярах классни специалиста значок лургья.

СУРТА ТІА: танка тІех дика экипаж. Аьрдехьара аьттехьа: гварде мугІарера бараш Ю. Рахаталиев, Р. Аджиев, гварде сержант М. Хакимов, гварде мугІарера вар А. Жураев. Шоашка дІаенна техника йизза Іомаяьй бІухоша, берригнех классни специалисташ хилар, цаІ шоллагІчун меттаоттаргволаш говзалаш Іомайир. дагрв

О. ПОРОХОВНИКОВА
сурт.
ТАСС фотохроника.

1988 ШЕРА БАРХI БЕТТА РЕСПУБЛИКА ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРАША БАЬЧА БАЛХА ИТОГАШ

Республика хьайбай боахамо балха тIа подрядни формаш юкъейоалаяр бахьан долаш, хьайбай продукци якнхара боарамаш дегIадоагIаш латт. Укх тIеххьарча бархI бетта дикка дукхагIа йоакнх шура, дулх, дукхагIа дIачулу уж паччахьалнхенна, дукхагIа даьд Іоахарий, доаханъе леш хилар юхадаьннад.

Цунца цхьана кIезигагIа гулдаьд фуаш, кIезигагIа ду Іаьсийн хурскиши, дукхагIа хиннад хьакхарчи жан къе далар. Колхозашка, совхозашка, межведомственни предприятешка хьайбай продукци йоакнхача укх тайпара хувцамаш хиннад:

	Январь — август 1987 ш.	Январь — август 1988 ш.	ТIаккегара е йоздалара процент
Дулх (урс хьекха) — эзар тонн	12,1	13,7	113
Шура — эзар тонн	82,2	85,1	104
Фуаш — млн.	68,2	62,9	92

Соахка укх хана хиннаучунца нийсдича бежана дулх даккхар 17 процент, хьакхий — 18 процент, коа тIарча оалхозарий дулх — 19 процент тIакхийттад, хIаьта устагIий дулх даккхар 15 процент лохденнад.

Республика боахамашка шура тIакхеталга керттерча даькъе вIаштIехьдаьккхад детташ долча доахана хьалур алсамдаларах. Чахбаьннача бархI бетта соахка укх хана хинначунца нийсдича хIара Іаттагара 135 килограмм шура дукхагIа яьккхай. Юкъарреспубликанский хьокхамал дукхагIа яьккхай шура Ачхой-Мартановски, Урус-Мартановски, Шалински, Шелковской районий боахамашка.

ХIара котама тIехьара 13 фуъ кIезигагIа гулду, цудухьа цар боарам 5,3 миллион лохбеннаб.

Боахамий ерригача категорешка хьайбай продукце паччахьалнхен закупкаш яр:

	1988 ш. январь-августо ийцад	Шера план кхочаньяра процент	1987 ш. укх хана хиннаучунца нийсдича
Хьайбашн оалхазараш дийна долаш (эзар тонн)	22,3	48	120
Шура (эзар тонн)	75,4	70	104
Фуаш (млн.)	68,1	57	95
Тха (цIена хьоаса) (тонн)	1805	95	108

Соахка укх хана хиннаучунца нийсдича хьайбаштеи коа тIарча оалхазараштеи паччахьалнхен закупкаш яра боарам 3,7 эзар тонн, шура 3,1 тонн, тха 132 тонн лакхбеннаб.

Республика районашка хьайбай продукци якнхари цунна закупкаш яри:

	1988 ера январь—август 1987 шера январцеи августацеи нийсдича					
	продукци якнхар			закупкаш яр		
	дулк	шура	фуаш	дулк	шура	фуаш
Ачхой-Мартановски	101	107	94	109	100,0	95
Веденски	139	97	—	141	100,6	191
Грозненски	99,4	104	87	111	106	89
Гудермесски	108	95	—	113	99,7	2-зза
Малгобекски	163	103	—	160	106	151
Надтеречни	131	100,9	—	100,6	106	92
Назрановски	105	100	—	109	103	60
Наурски	89	96	—	90	99,9	181
Ножай-Юртовски	154	96	—	129	95	2-зза
Советски	114	106	—	102	103	136
Сунженски	119	111	85	114	112	105
Урус-Мартановски	106	104	65	115	99,7	99,9
Шалински	157	105	104	161	103	107
Шелковски	84	105	—	92	102	131

Республика агропромышленни комплекса предприятешка цхьоалагIча категоре дулхи субпродукташ йоахалга 7 процент, колбасни изделеш хьаелга 4 процент лакхденнад. Шура 9 процент дукхагIа яьккхай, хьоанал йоалла нахча 17 процент дукхагIа хьаю. Маша даьтта доакнхалга 15 процент лохденнад.

Колхозашкарча, совхозашкарча, межхозяйственни организацешкарча хьайбай дукхал:

	Эзар корта	
	1988 ш. 1-гIа сентябрь	1987 ш.
Бежанаш	183,9	174,1
детташ дола доахан	50,6	48,4
хьакхарч	125,5	114,7
жан гаьзарийн	709,1	724,4
коа тIара оалхазараш	2124,7	3118,5

Шу доладелча гIоне республика совхозашкеи колхозашкеи даьд 34,7 эзар Іаса, 76,2 эзар хурск, 234,7 эзар Іоахарийн бIийгаши.

Тоъал доккха новкъостал ду дулхеи шуреи ресурсаш алсамъяхара бахача наьха шоай доалахьарча боахамаша. ДоговорегIа колхозашеи совхозашеи паргара ийцай 5,7 эзар тонн шура. Республике йоакнхача ерригача шурех 6,7 процент я из. Кхычахьарчул дикагIа дегIаенай из система Грозненски, Малгобекски, Советски, Урус-Мартановски районий боахамашка.

Сентябрь болалуча деношка договорагIа кхоабаш бахача наьха шоай доалахьарча боахамашка дар 6034 эзар бежан, 260 хьакха, 14 эзар коа тIара оалхазар.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

АИСТ ТХОВ ТIА — ЛАЬТТА МАШАР

Цюриха пригороде Кейстон агентствас дукха ха йоацаш даьккхача сурта кхы дикагIа хила йиш йоацача тайпара доагIаш да довзаш долча илле тIара уж дешаш.

Кейстон-ТАСС фото.

Къахьа урокаш

Ганс Кёрбер ФРГ немцийн салтий Союза кулгалхоехьа цаI ва. ТIема профессионални специалист ва, иштта хинна дIаэттар из 1938 шера. 1940 шера вермахта лейтенант вар из. 1941 шера 22 июне Буг яхача додача хил сехьа ваьлар, 1945 шера 25 апреле кхаччалца малхбоалерча фронте хилар (нийсагIа аьлча тIом беш хилар). Эггара из малхбоале гаьнагIа кхаьча моттиг я Кременьки яха юрт, из Москвана 32 километр мара гаьна яц.

— Господин Кёрбер, хьона хетачогIа, Советски Союзацара тIом хиланза баргбоацаш бар е из ца хила тарлургдар?

— Со стратег вац, иштта дале а шовзткъе цхьоалагIча шера аьхки этта, се юкъе а волаш хинна хьал дувца хьожаргва со. ТIом болабала алхха массехк ди хьалха Франце артиллерийски разведка командир волаш, Силезе дIавахийтар со. Цу моттигах немций меттала Оберфранденвальдац оалар. Параде даха кийчдала доладелар тхо: герз, говраш цIенйора, хила ма доаггIара долла хIама кийчдора. ТIемех хьоадеш хIама дацар.

22 июне приказ дера тIема дизза кийча хила, аьнна. ХIаьта Іуйрийна 5 сахьат даьлча дIадоладелар из... Цхьаккха дича а из кхеталацар сога: миштад ер, эрсашца договор ма йий вай, из иштта дале а бизза тIом дIаболабаьб, яхаш уйла йора аз.

Гитлер вIаштIехьа саг вацар. «Блицкрига» корта бIогора баьккхабар цун, шуца тIом беча іоххье атта котдовргхиларах тешавора.

Со се, хIаьта фронтера дуккха бола са новкъостий тIом сиха чакхбаргхиларах а касталашха къулбехьа тхоаш дерзаргхиларах а тешар. ТIем тIарча сай дневникаш тIа хьежаш вагIаш Березина яхача доккха доацача додача хих тхоаш сехьадовлаш даь йоазув корадир сона, «Везан даьла. Наполеона хиннар ма хилийталахь тхона», аьнна дуIа дир аз.

Цу хана вIаши дагардар дувца башха лоархIадацар тхо. Сона а иштта кхыча эпсаршта а дика довзаш дар: Европа іоккъе а долаш цхьан ханна дитнахьа тIом белга Іовдала долга. Дуккханей сакхувра из дика чакхдарг ца хиларах. Лочкъа дергдац аз, са а дуккхача кхыча уйла еш болча эпсарий а корта хьовзабаьбар цо: дерригa а ах шу мара даьннадацар тIом дIболабенна, хIаьта танкови армадаш Туле кхаьчаяр, Москвана кхел яь яьннаяр...

— Москва дIалаца хинна план йохар миштa доашхарг-дар Іа?

— Иштта гаьна даьнна эскар Іалашдулургдац. ТIерабаьннача наьха метта кхыбараш боалабалазар тхона. 1941 шера Іа дIадолалуча хана тха дивизеца батальоне бараш миссел мара нах бацар, керда нах бахкарга хьежар тхо. ХIаьта иштта хьийжача метта СибарегIара шун оагIонгахьара йизза йола дивизеш яьхкар, цул совгIа госпожа Іа а дера.

Нагахьа санна Іа сога тIем тIа эггара унзарагIа фу хилар хьона аьнна хоатте, тIаккха аз аргда: 1942 шера іохь, ла ца мога шелал, наьха мохк, наьха Іа, хетаргахьа, наьха лоIал а.

Луш-луш Іомабелар шун бараш а тIом бе, дикагIйола стратеги іоькъейоалае баьлар. Шо чIоагIагIа хилар материйльни а технически а. Масала, хьаэцаргья вай шун Т-34. Тха танкашка хьежача из цхьа «зIамига хIама» я. Цудухьа я из тхачарел тIех а. МоллагIа узел, моллагIча болтага кхаччалца вIалла хала доацаш уж санна ярашца, аргда вай, грузовика йолчунца а, хувца йиш йолаш я цун.

«Катюшай» оалана кIал нийсвенначоа хов вай, дийна нах, доадара кхы цхьаккха атомни ракеташ, керда технически открытеш ца езилга. Кхоачам болаш да хIанз долаш дар. Цудухьа со чIоаггIа тешаш ва са ханара нах, со санна, тIема эггара хьалхарча іохьага тIа, эскаро тIом дIатIабеча доакъошка хиннараш, валара хIара дийнахьа дIабIара хьийжараш эггара чIоагIагIа машара тIехь къовсам лоаттабераш хиларах. Вай берашка, цар берашка а кхаьчабац из бала (Далла хоастам ба!), бакъда, из бала тIа ца оттар бахьан долаш, из фуд ца хоьш керда тIом хьоабе тарлургдолча политически тийшабалхо тувлабе мег.

Кагийча наха іокъе йолаш я «ше бокъонца малав» дIахайта йиш йолча цхьа романтически хIамах санна, тIемах йола уйлаш. ТIом хургбоаца хIама де деза.

— Мишта дергда из?

— Герз дIадаккхара дешай хьакъехьа М. С. Горбачева лаьца хьинаре позиции сона геттара дукха езе а, сона хетачогIа, алхха дунен халкъашта іокъера правови гIулакхаш укхаза кхоачам бац. Сона хетачогIа, хIанзарча хьалашка НАТО-неи Варшавски Договораи могаргда вIаши йолча кхерамзлен концепци чIоагIъе, оборонана тIатаIачара шоай тIема структураш материйльни эргаяха.

Ма дарра цIена дийцача, шун тIема парадашка хьожаш вола хIара саг ЦIеча майдане гIолла йолхача ракетех из е вож мел хана ший городе дIакхоачаргья лоархIаш ва. Нагахьа санна тIатаIара герз физически дац аьнна теша йиш яларе: доазонашкарча эффективни оборона эскарах кхоачам баь Іе йиш яларе, — тIаккха из геттара доккха карагIдаьнна хIама хургдар. Европага паргIата садаккха йиш хургьяр.

Владимир КРАСНОКУТСКИЙ, АПН соб. корр.

Африкера хувцамаш

Вай замалахьа цхьаккха духьале яц тайп-тайпарча континенташка хулача политически событешта вIаши бувзамаш хилара. Из нийса доагIаш да СССР-е хулаш йолча перестройкана а. Ший дунен халкъашта юкъера аспекташ а йолаш, цо белгала влияни ю Африкерча дуккхача событешта.

Ховш да, масала, кердача политически уйлано хIанзле а дунен халкъашта юкъера климат хийцалга. Юкъарчал доацаш лаьтта ядерни конфликта кхерам тIехьашка баьннаб, хIаьта тIехьагIа дарггдолча зуламах йоалалург мича яр цхьаккха а континент. Массаза а Африке региональни конфликташ хьееш хинна политически кхохкам лаьгIбеннаб. Кортамукъа довлара тIехьа лоаттадаьча тIемаш тIа байначул дукхагIа нах байнаб духхьала укх тIеххьарча шерашка. Континента мехкий тIема расходаш кхы хьаллакх ца луш чIоагIа латт, цо лаьгIбаьб герз хьадар бахьан долаш цар экономикана беш бола низ. Кхы-цхьаькха кIезига лоархIам боаца хIама а да: Европе оттаяь гаьна кхетар юкъерча боарамах дола ракеташ вIашагIъяьхачул тIехьагIа холуш кIезигбеннаб Африка къулбаседа зонера ядерни кхерам.

Советски Союзо дунен халкъашта хьалхашка кхухьача юкъерча кхерамзлен система цхьа дакъа да экономически кхерамзле Іалашъяр а. Из предложени дуккхача даькъе тара я Хараре тIехьарча хана хиннача конференце тIаийцача тIема блокех дIа ца кхетара болама документай чулоацама.

СССР-о дунен халкъашта юкъера экономически кхерамзле лоархI ерригача паччахьалкхений хьашташ теркал а деш, къахьегам дунен халкъашта юкъе бекъара юкъе дакъа лацарах хIара мехка ма могга духхагIа пайда баргбола боахама климат хьаярах.

СССР-о йоах, дунен халкъашта юкъерча торговлера протекционизми дискриминации дIаяккха, нийсхон кIийлен тIа декхар таххара проблема — Африка мехкашта эггара низткъалагIйола проблема къоастае. Континентах арахьара хьаьрча декхар къаман валовой продукта 40 процент лоацаш да, хIаьта цхьайолча льготашеи тIерадаьхарашеи кIезигбанзар цун боарам. Декхарий хьакъехьара хьал укхаза Азечул е Латински Америкерачул вогIа да. СССР-о йоах, дегIаахара льготни официйльни новкъостала ставкай хьакъехьа дегIадоагIача мехкий эггара доккхагIа долча декхарий — банковски декхарий перерасчет е, вешта аьлча цу паччахьалкхенашка кхоача йоалагIа йоагIа проценташ дIаяха. Цо цу сахьата кIезигдергдар «кхоалагIча дуненга» доаллача декхар диъагIа дакъа.

Юххера а, Советски Союзо адамий глобальни проблемаш бокъонца ювц. Африкаш аьлча из да Сахаре юкъ-юкъе йокъалаш увталга, хьунаш дIачла, яьсаленаш тIехь - тIехьа хьахулаш хилар, горни разработкашка, «бетта пейзажаш» хьахилар санна йола экологически катастрофаш дIаяхар.

Цкъаза дегIадоагIача мехкашка отт хаттар: мишта вIаши йоагIаш я дунен халкъашта юкъерча экономически кхерамзлен советски концепции дунен халкъашта юкъерча экономически порядка концепции, вешта аьлча вIаши духьал йий уж? Советски концепци «кердача порядка» метта оттац, из шийна хьачулоац, из оттаяра йола беркате, конфронтационни йоаца климат хьа а ю.

Перестройка — из керда иделш хинна Іац. Из керда практически гIулакхаш а да. ХIанз Советски Союза 650 гаргга объект хьалъе лерхIа Африка 35 мехкаца экономически технически соглашенеш я. Иштта йола практика дIахо а хьоргья: энергетиканеи геологеней тIакхетаргда юрта боахамеи хIама чаккйоаккхача промышленностеи дукхагIа цхьана къахегилга. Подрядни хьалашка гIишлош дукхагIа хьалъергья. СССР-о лерхI Африка мехкий паччахьалкхен организацешта меттел частни фирмашта а новкъостал де.

Советски кредиташ дIадахийта лерхI дикагIа хIама хьадарга, экспорте продукци арахецаргйола предприятеш хьаярга. Кредитех доагIар хьаэцаш СССР-о хIанзе а валюта а ца эцаш, африкански экспорта традиционни товараш хьанйду. ХIара дийнахьарча практике хургья компенсационни соглашенеш, советски учрежденей моттигерча расходашта финансировани яра къаман валюте платежех пайда эцилга.

ГIулакхацара таронаш дукхагIа хул уж хьаштдолча мехкашцеи фирмашцеи. Уж таронаш я СССР арахьарча экономически бувзамий хувцаеннача механизме, цхьана кхаьхьегара кердача формашка.

Иван ИВАНОВ, экономически Іилманай доктор.

(АПН).

ІАЛАМ ЛОРАДЕ

Ахка. Из дош салаІарца, малхаца, фордаца дувз вай массаза а. ХIаьта студентий къахьегама семестр йолалу ха а я из. Сесси дIаянна мабаьллинге а, биологически факультета студенташ Іалама флореи фауниеи Іомаяра практикагIа хьожабир. ЧоагIа теркам тIаозаши сакъердамеи болх ба из.

Цхьоалагіча курса студенташ долча тхона деррига а керда дар: палаткаш а, летаеш хинна цIераш а, Іаламцара айхха бувзам а. Амма, кхача дезача дIакхаьчача, оаха кхетадир деррига а тIехьоза долга. Тха практика хилар Шелковской района «Чубутла» яхача чарахьийчъаьрий лувцарий базе, Тхона гонахьара моттигаш Іалаьмате хоза яр. Духха Іамаш, тIеххоза аренаш, хьунаш яр цига. Тха практикана кулгалдеш вар хьехархо Т. Мурдалов. Из баьхьан долаш дуккхадар Іомадир оаха,—керттерадар — Іалам лораделга.

Чоапилгий коллекцеш гулъе езаш дар тха декхар. 100 гаргга тайпа уж вIашагIкхийттааяр тха коллекце. Царех цхьаярех дувца безам бар са. Из дар «Махаон» яха кIормац. Цу тайпара кIормацаш геттара кIезига мара ца дисандаь, цIеча книжка тIа яздаьд «Махаон» яха кIормац. Тамашийна хоза кIормац да из, 5—8 сантиметр дIаьха а долаш, ше іажагIа да, хIаьта ткъамаш тIа портночо дича санна догамаш да. Е хьаэцаргья вай бумбаргсай. МуIаш ягIа цун, кхача хьатIаувзара а эшача духьалъеттара а накъайоалаш. Цу насекомех лаьца дукха дувца йиш яр. Керттерадар да Іалама вахаре уж боккха лоархIам болаш хилар. Цхьабакъда, цхьаяраш пайдане, лоархIам болаш я, тIаккха вожаш — зе деш. Масала, цIозо доккха зе ду юртбоахаме. Ше тIа мел кхаьча хIама хIалакду цо. Е хьаэцаргья вай малярийни комар. Из во лазар дIа-іоха кхухьаш я.

Оаха практикагIа даьккхача шин кIира дуккха а Іалама хознеш бIаргаяйра тхона. Бакъда, дог Іовжадеш халахетар цхьайолча моттигашкара доал ца дарах, яьга, йокъаенна аренаш бIаргаяйча. Цу моча моттигашка кIарцхалаши гIуми мара цаI дийна хIама бIаргайовнзар тхона.

Цудухьа, массанега кхайкарал де безам бар са: «Лораде Іалам! ТIакхувча ноахала хьалхашкара вай декхар да из», аьнна.

Ф. УСПАЕВА, ЧИГУ студентка.

Бобаьб нах, дохадаь боахамаш, къел юхеюс ЮАР расисташа хьал а лоацаш «мозамбикски къаман сопротивлени» оала бандиташ хинна дIабахачул тIехьагIа.

Къаман радиос дувцачогIа, Замбези яхача провинце массанахьа а иштта лераш юс бандиташ чухьийлхачул тIехьагIа.

Къулбехьен Африка марионеткаша даьча зуламеча гIулакхаша а доккха зе даьд провинце юрта боахама. Цигара хьал кхы а воча доаккх МНС-ерча нах боаберех ведла 340 эзар саг шоай цIенош а дита дIабахар бахьан долаш. ХIанз уж боахамаш доацаш ба.

СУРТА ТIА: МНС-ерча бандиташа боабечара байдда даьй - ноаной, гаргара нах тIерабаьнна дисад Замбезе провинцера е бераш.

АИМ—ТАСС сурт.,

Кхом бе, лораде, лархIа

ЦАI ХЬАДОАККХ— ШИЪ DIАКХОСС

Назранера Ахриев ГIапура цIерагIа «Электроинструмент» яха завод хьоайича дагадох, конкурсах цига директор хоржача собране цу предприяте директора заместителя Б. Гагиева аьннар. Рузкъан комбара хетадаь ше къамаьл деш цо аьлар: «DIабIарахьежжаше а теркал ца деш, кхом ца беш вай цехашка довш латтача рузкъан цифраш хьавIашка а теха шозза уж кIезигйича а юхе дисача ачах 3 млн. 200 эзар сом ачха хургдар». Иззала ачча дIакхувс хIара шера.

Ювцаргьяц вай сменаш дIайолалуча хана балха тIехьабувлаш, уж сменаш чакхйоахача хана хьалхагIа чубаха гIерташ наха йоаю ха, дувцаргдац вай брак арахецаш, хIаьта потребителаша гIод деттарах завода хулаш латта зе. Ювцаргьяц вай завода рузкъа зехьа дIа-хьа уха кхыйола къоргаш. Вай ювцаргья отходаш.

Царех хьахинна кхалажаш шоашта бIаргаейча ховргдар-кх шоана. Цехий саьнашка, чу-аравоалача, коа-карта дIа-хьа мел хьежача лат уж. Тоъаргья, гоамачIоама я аьнна дIакхийсача электросверлилкай кIала корпусай кхалажаш-м. DIа а ца кхувсаш юхалоалайоре а ше дар. Лоалаяц. Брак мел хиннараш цар тIа дIатIа а тувсаш, план кхоачашъе езаш санна урагIъухийташ латт «кIала» кхалажаш.

Кхехача дулха тIера хьаййбу чоп мо лалаш латтача кIала тIера боаккха Іургаш доахха кодилг чухьекхаш шлак хьаййеш воал цхьа литейщик. «ТIаппе» лаьтта Іоетт из йIайха шлак. Из а иштта дIакхувс. Цох а хьахул укхаза бIарча кхалажаш. Дика ецари из тротуарий наькъашка Іоехка. КIала тротуараш ехкай Назране, яхаш цецбувргбар кхычахьара нах. Баркал яхаргдар назрановцаша шоай «электроинструментцаш т а» Вешта, из-м цар ма дедалар, шоай завода гонахьа уллача территоре тIара хотта къайлабаькхка.

Дукха дIакхувс укхаза-м нах бахача-лелача метте чIоагIа накъаяргйола тайптайпара кхыйола отходаш а: 1—5 метр дIоахал дола лехача кора ца йоагIа напорни шлангаш, электропроводаш, аьшка турбай кусокаш, ардакха пIендаш, фанера, каьхаташ...

Укхаза мукъа лостам ма хургбий аьнна хеташ электросверлилкаш чуехка хозача картонах кIопилгаш еча тарни участке дахадар тхо. Мичара... Кхычахьа мо кегар боаллар цига а. Барайтта миллиметр сомал долча тийдача картона листаш дIакхувс. Тайп-тайпара да цар шорал а дIоахал а. Цхьайола листаш шорал — 10, дIоахал — 20 см. долаш я, вожаш: 15х15, 15х10. ЧIоагIа хоза кIопилгаш хургьяр царех, цу электросверлилкех зIамагIа йола изделеш чуехка. Цу заводе ца йой а кхычахьа мотти яц-хьох цу тайпара изделеш хьаеш? Бакъдар аьлча, тхона тхоашта чIоагIа новкъа хилар дIакхувсаш йола из картон бIаргаейна... Ма хоза хургьяр цох яь посылкай зIамига яьшкилгаш.

— Дукха йоалий укх тайпара йола отходаш? — хет оаха картон тедаш боахкача кхалнахага.

— Гой, — аьлар царех цхьаннe, дIаарвоаллача латта сага лаккхал дола нувхаш чутувса аьшка яьшкаш латтачахьа пIелг дIа а хьекха. — Шин дийнахьа уж ворхI хьалъюз оаха.

— ТIаккха мича хьу уж?

— Миштa мича хьу? — DIакховса дIахьу-кх, машинаш тIа а етташ.

— Хьажал, мел дозал долаш мухь ба аз дIахьор, аьнна са шин кулга тIа цу листай бIарча морхI ІотIабиллар Оздоева Лоле.

Хетаргахьа, 8—10 килограмм хиллал дозал дар цу картона. Уж «эза» со ваьнналга а хайна, ше яь «эксперимент» дIахо яшха йолаелар Лоли:

— Иштта укх чура из картон кулг - кара дIакхухьаш ди сайранга дихьача, хьалъайде па могаш низ дIабоал тха кулгашкара, — аьлар цо. — Цхьа ший тайпара вордингаш мукъа ялар укхаза уж дIакхахьа.

Лоле дIадоладаьдолаш дувцаргда вай цу тарни участкера болхлой производственни хьалаш а. Ца дийцача даргдоацаш да уж, хIана аьлча вай ювцача темаца органически бувзам болаш да из гIулакх а. Уж дика даларе-м мас бола картон а ца аха мегар сел кхом ца беш нувхашта юкъе.

Сага сибат къаьгга ца къоасталуш дом лат помещенечу. Ца хаддаш кхесташ, болх беш станокаш я из дом гIеттабеш. ЦаI вентилятор яллац цу чу цIена фо хьачуозаш а бIехадар дIааразаш а.

— Цкъаза тIоала а деш йовлакхаш хьерчадеш дIакъувл оаха багенаш а меражаш а, — дувц кхалнаха. — ХIанз йIайха йолаш-м сатохар оаха наIараш дIайийлеа, Іай халахул, хIана аьлча, наIараш дIайиллача — шелал хьачуйоагIа (арахьа еллаш я уж), дIакъайлача — са даккха йиш йоацаш дом хул.

— Аьннадеций оаш шоай кулгалхошка хьажа, гIоле тхона?

— КIордадаьд дIадийца. Оаха хьабеш бола болх унахцIенала новкъа хиларга хьежжа шура мукъа телаялар тхона...

Аренда, подряд, хозрасчет аз хьоайича. «Фу йоах укхо?» аьлча санна шоайла бIарахьежар тарницаш.

Хозаргьяц-хьох завода кулгалхошта цу кхалнаьха оаз, хьожаргбац-хьох уж, царга фу хьал да, царна фу эш, фу къувл? Уж уйлаш дагайолаш араваьлар со цу чура.

ХIаьта а зехьа доадеш латта рузкъа дагардалацар, Завхоз Гагиев Салман кхийтар сох завода коа.

— Шо дIаьхий нах да, — ях аз цунга. — Рузкъах диза нах да шо.

Са бе яьллача картона листа бIархьажача хайра завхоза, аз дувцар цхьа нун доагIаш долга.

— Йиш хаьлай са, сов дукха из акхарга дIадийца, — аьлар цо. — Фу дергда аз, кхеро мо мара аз яхар дIаэцаш саг ца хилча? Дукха ма бий яраш, начальникаш. Са сай а дог лаз отходаш, нувхаш я, яхаш уж хIамаш дIакхувсаш. Ай из картон хинна Іа укхаза йовш йола отходаш, — аьнна хьайзар Салман. — Іалаьмате дукха мухь боагIа тха заводе хIара бетта. Из мухь чубелла хьаухийта каьхата, картона, фанера, дахчан, пластмасса упаковка а дIакхувс оаха-м.

— Тоаяь а эргаькхха а пайда хургболча тайпара доалде мегаций цун?

— Мега-м мегар из, — аьнна цо доаккха са даькхача са а хиланзар дIахо дувца хIама. ХIара бетта 20 тонн хиллал макулатура дIакхос заводо. Духхьала Іаьдало луча маьхах из «Вторсырье» пункте дIачутелаш хилча а хIара бетта 300 сом долаш ачхан пайда хургбар цох завода. ХIаьта, завода кабинеташка рузкъан кхом бе яхаш экономи іовцаш яздеш дола каьхаташ а юкъе дахийтача дукха центнераш, тоннаш ІотIакхетаргьяр цу макулатура.

ХIаьта а диц ма далийта вай воаш ала деннар. ТIаккха хIана эцац заводо цу гIулакхах пайда, дIачу хIана телац Іаьдала из макулатура? «Вторсырье» дIаэцац из, бокъонца пресс а тоаяь пакеташ а яь кийчдаь ца хилча. ТIаккха из пресс-станок Іалашъе мегаций?

Из а йолаш я заводе. Массехк шу хьалха снабженцаша дукхача городашка го баьхачул тIехьагIа кора а яь нйцаяр из заводо 1200 сом ахча а денна. ХIанз хьожаргда вай цунга.

Лакхе цхьаккха кхоаде а йоацаш ара, цу вай йийцача тарни, участкера аравоаллача наIара йисте бIарча аьшка оатхалий гув латт. Из я вай ювца пресс-станок. Кхыметтел «маьженаш» а вIашагI ца хотташ хьа а ена укхаза ше Іоккессача уллаш я из. ЦаI пакет яьяц цунца из завода коа яьлчахьа. Басар маьлхо, михаша эттIа а даь оатаденна Іодежад, аьшк мукхдиъад. Цхьайола оатхалаш дакхихьай цох шийна эш-эшачо. ХIанз «Вторчерметера» цхьа заготовитель ва. Йоах металлолома лаьрхIа из дIаяхьа гIерташ. Іовдала вац заготовитель. DIахьой — шортта аьшк хургда цунна, план кхоачашъяра цхьан шера саготде а ца дезаш.

Лоацца аьлча, цхьан сома пайда бу заводо, ши сом дIакхосс.

М. КАРАЕВ.

Мишта ду шоана гIулакх

23 ШЕРА—ЦХЬАН METTE

Почте гIулакхе волча, корреспонденцеш вдресагIа дIакхухьача сагах «почтальон» оал. Из кхалсар яле — «почтальонка». Иштта дIаяздаьд цу деша маIан словара тIа. Яздаь дале а дIа уйла йича цун маIан гаьнна кIоргагIа да, хIана аьлча, почтальона деча гIулакхах боккха тоам ца хулаш вай хана цхьаккха дезал бале тамаш я.

Саьргаш санна доагIа делхе, цIеро санна воагавеш малх хьеже, мух е дарз хьекхе ше наха деш дола гIулакх юкъагIдатац цIена дог долча почтальона. Ма хулла сихагIа царна дикахетар де гIерт из письмо, газет, журнал ханнахьа царга дIа а кхачийта. Иштта йолча почтальонках цаI я тахан оаха шоана йовзийтар. Ювцар я Любовь Александровна Криволапова.

Грознерча Калинина цIерагIча поселке бахача наха 23 шу хьалха ейзар цу хана кIезиг-дукха эхь хеташ а хьаккхашта йист хилар доаца а къона кхалсаг, керда почтальонка Люба. Цу хана денз наха цIена гIулакх деш хьайоагIа из. XIара денна, хIара цIагIа кхоач цо ду гIулакх — фу хургда цуя хозагIаI

— Юххьанца низкъала дар сона, — дагалувц Любовь Александровнас хьалха дIадаха шераш. — Улицаш дика йовзацар, поселке дукха йолча переулкаша тувла йора со (цар яраш а улиций яраш а цIераш цхьатарра ма йий), бовзацар нах, письмо конверта тIа яздаьр а дика къоасталацар. Из деррига дIадаьлча улицашка наькъаш дацар, йоачан хилча чIоагIа хотта боалар.

XIанз-м дукках а аттагIа я цу хана хиначунга хьежача, хIанз-м аз тайпан цIи мара тIа еце а маллагIа корреспонденци поселке кхача езачунга дIакхоачийтаргьа, — ела къеж Любовь Александровна.

Хьатаро бос болча цун юхьатIара елакъежар а да цхьа ший тайпара, наха дикадар хилча дика хеташ, шийгара гIулакх нахага дукхагIа дIакхаьчача дика хеташ волча сага дар санна.

Къаьста чIоагIа баркал оал Любовь Александровнана къоаноша. Цун ший лоархIам а болаш бахьан да. TIехьарча шерашка вай городерча улицашка лаьрхIа почтови яьшкаш оттаьйь 15—20 адресата яраш цхьан метте а латташ. Царчу IочуехкI почтальонка хIара дезала корреспонденцеш, цигара ше-ший яр адресаташа дIакхухь уж. Из бIарчча хьайца аьттув болаш хIама да дIа-юха лела могача наха. XIаьта цамогарашта, къоаношта...?

Любовь Александровнас дош деннад поселке бахача къоанашта- пенсионерашта корреспонденцеш наIар тIа кхухьаргьа аьнна. Из дош цо хоза а хеташ, дизза кхоачашду. Иштта хоза хетт цунна къоаношта пенсеш наIара тIа кхухьаш а, хIаьта уж а ба гулга цо гIулакх деш — 200 совгIа саг.

Любовь Александровна ше хьаьнала къахьегаш хьабенача наькъах доккхал де йиш йолаш я — цун наькха тIа леп Ленински юбилейни медаль, «Къахьегара ветеран» яха медаль, хIаьта цунна тийна сийлен грамоташ, кхыдола совгIаташ геттара дукха да.

Бакъда, цу массарел а доккхагIа совгIат лоархI Любовь Александровнас шийна наха оала баркал.

М. КОТИЕВ.

СУРТА ТIА: почтальонка Л. А. Криволапова.

И. ПЛИЕВА сурт.

Юридически консультацеш

ФУ ЙОАХ ЗАКОНО?

Тахан вай мехка вахара еррнгача сферашка леррагIа демократизаци еча хана дегIа а доагIа, чIоагI а лу халкъо шийна ше социалистически доал делга. Коммунистически партен Советски правительствасн боккха теркам тIабахнйтаб къахьегамхошта вай общежите бокъон кхетам баларан из лархIаран законноста принципаш чIоагIъяран лелаяран, политически правовн механизмаш хьаяра. Иштта оттадир из дош XIX Еррнгсоюзни партийни конференце.

Из кхоачашдара лоархIаме дарех цаI да правовн всеобуч дIаяхьар. «Из дIайолае йоагIа школера, из дIахо яхьа еза техникумашкен вузашкен, предприятешкен, учрежденешкен», — аьлар, ше XIX Еррнгсоюзни партийни конференце доклад еш М. С. Горбачева.

Долаш дола законодательство довзаш хилча хургйоаца жалобаш конфликтни ситуацеш тIайола письмош ух редакце. «Хьох законон, хьона законахн» яха керда рубрика таханарча номер тIа хьаеллаш редакце дувцаргда правовн дешаех, арайоахаргьа кердача законодательнни кхыйолчен актех йола материалаш.

Из рубрика дIахьоргьа автономни республика юстице Министерства керттерча специалиста, Нохч-ГIалгIай АССР-а заслуженни юриста Ю. В. КРИГЕРА.

«Хьалхарча балха тIара дIаваькхха со дIанйцар кердача организаце. Са лакхера образовани я. ВорхI шера болх баьб аз сай специальностагIа, бакъда, со балха дIаэцача хана приказа тIа белгалдаькхадар болх буллургбнй хьажа ха а йилла со дIаэцаш хилар. Из ха шин бетта яр. Наха яхачогIа из ха цхьан беттал тIехьяла йиш йолаш яц. Цудухьа сона цох бюрократически дага лаьца хIама хет. Са гIулакхага хьажар дех аз редакцегара. Хамхоев Мухьмад».

Новкъост Мухьмад! Хьо бакъвац. РСФСР-а къахьегамах долча законий кодекса 21 статья тIа оттадаь да къахьегама договор оттадеш баьча бартагIа болхлочоа е гIулакхерча сага из ха хоадае йиш йолаш. Из ха белгалйоакх балха саг дIаэцаш техача приказа тIа (распоряжени тIа).

Из статья йоагIа болх булургбий хьажа ха оттае ца езача специалисташта а, уж ба: барайтта шу даьннараш, профессионально-технически училище чакхъьькха къона болхлой, лакхерен юкъера специальнни дешара заведенеш йнсте яьха къона специалисташ, броне чотагIа балха тIа бахкийта Сийлахь - боккхача Даймехка тIема инвалидаш. Кхыча предприяте е организаце саг ше балха волчара дIахьожавеш хилча, из ха оттаяц. Шоашта ца ховр дийцад хьога цу наха.

1988 шера 5 феврале РСФСР Лакхехьарча Совете Президиума Указ арадалалехьа из ха къоастайора болхлочун категорега хьежжа (болхло, гIулакхера саг). Из ха беттала тIехъялацар.

22 статья кердаькхкай. Нагахьа санна РСФСР-ен РСФСР-ен законодательства тIа кхыдар оттадаь деце из ха кхаь беттал тIехъякхха йиш яц, хIаьта цхьайолча моттигашка (йоагIаш йолча) профсоюзни комитетаца барта а долаш — 6 беттал.

Испытательни хана юкъе йодац цу хана чухь болхлочо цамогаш волаш, бехказа бахьанца йоакхха ха.

Иштта, новкъост Хамхоев, хьоца къахьегама договор оттаеча хана цхьаккха лорзагIдаьнна хIама хиннадац. Хьона бIарчча жоп далар духьа РСФСР-а КЗоТ-а 23 статья йоалаергьа аз. Нагахьа санна испытательни ха чакхъяьннначул тIехьагIа саг дIахо а болх беш вале, цу хана из балхах лорахIаваьв. Цул тIехьагIа къахьегама договор юкъарча бокъонагIа мара йохае йиш яц (масала, администраце инициативагIа из хуле, профкома пурам доацаш).

Испытательни хана болхлочо е гIулакхерча саго боаггIача бесса болх ца беш моттиг нийслой, из балхара дIаваккха бокъо я, профсоюзни комитетага а ца хоаташ. выходной пособи а ца луш, предприяте, учреждене, организаце, администраце.

Иштта мукъавалийтача болхлочун е гIулакхерча сага бокъо я районни (городской) судага, цхьайолча моттигашка лакхехьа латтача органга латкъа.

«Со йоккха квалификаци йола болхло ва. Дуккхаза премеш а тийнай сона. ШоллагIча смене со балха аравалалехьа хьалхха, со волча хьачуэттар новкъост. Оаха ши шуша чхьагIар мелар. Балха цхьаннена хьаж кхийтар сох. Цу смене сога болх байтанзар, цу смене доагIа ахча а даланзар. Из дош профсоюзни комитете дийцар, цхьан бетта балха тIа лохвир со, (алкоголик ва со?). Из нийса да хIаьта?».

Цу хаттара-м жоп дала а дагIацар, хIана аьлча харц кулг да кIала яздаьр. Из дашха доагIа, хIана аьлча иштта йола моттигаш вахача нийслу.

Авторо харц дац ше менна балха вахар. Цо ше веха хинна а е алкаголик а лархIац шийх, общественни дисциплинарнин бехкаш дукха хиларах эгIазваха ва из. Иштта бехк беш хилар нийса да. Коллективе ловш дац менна балха вар, цу тайпара кхыдола гIулакх а. Администраце цох къахетам баьб хьалхагIа цунгара гучадаьнна во хIама ца хиннадаь а из дика болхло хиннадаь а.

Менна балха веча администраце бокъо я РСФСР-а КЗоТ ст. 33, 7 пунктагIа балхара дIаваккха.

№ 22 йолча юкъерча профессионально-технически училища 1988—89 дешара шера дешархой дIаэц

Училища автотранспортни предприятешта лаьрхIа укх специальностех лакха квалификаци йола специалисташ кийчбу:

1. Автомобилашта ремонт яра вола слесарь, автомобила водитель — дешара ха — 1 шу.
2. Электросварщик, автомобила водитель — дешара ха — 1 шу.
3. Производства тIера а воаккхаш «ВС» категорех йолча автотранспортни средствай водитель, — дешара ха — 5 бутт.
4. «ВС» категорех йолча автотранспортни средствай водитель — сайрийна Iомабара, дешара ха — 5 бутт, дIаэц Советски Эскара мугIарашка гIулакх даь баьннараш. (Сайранара дешар мах тела безаш да).

Училище деша багIарашта 30 сом стипенди тел, дикача общежитеца Iалашбу. Училища тIехдика чакхъьькхараш мехка лакхерча а юкъерча а дешара заведенешка деша хьожабу.

Занятеш йолалу 15 сентябре, 1 октябре, 15 октябре, 1 ноябре.

Училище деша овтташ ер каьхаташ эш:

1. Паспорт.
2. Дешарах дола документ.
3. Водителашта лаьрхIа медицински справка.
4. Ялх сурт (3х4 бустам болаш).

Тха адрес: 15 молсовхоз. Центральни усадьба, СПТУ-22. «Центральни рынкерча» автостанцера рейсови автобусаца дIаваха веза. Телефон: 5-45-2-21, е 5-45-2-17.

ТЕЛЕВИДЕНИ

10 СЕНТЯБРЬ

ШОАТТА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — «Яьссача арений мунъамаш». Элистера передача.
9.00 — «Сендухьеи хIанеи». Берашта йола передача.
9.30 — «Начдив Азин». «Уж эггара хьалхарбарех хиннаб» яхача циклацара документальни фильм.
10.00 — Кхерамзлен болам.
10.30 — «Мастерашта юкъе бIарччача дийнахьа». Фольклора дунен халкъашта юкъерча фестивале дакъа лаьцача халкъа говзанчех.
11.00 — Перестройкеи культуреи. «Издателаши читателаши».
12.00 — Болгарски художественнни самодеятельноста концерт.
12.20 — Социализма мехкашка. Телевизионни журнал.
12.50 — «Щурале» яхача мультипликационни фильма премьера.
13.00 — «Дийнача хIамай дунен тIа».
14.00 — Массанена а хIаранена а. «Кооперацех дола письмош».
14.30, 23.05 — Кердадараш.
14.40 — ВЛКСМ 70 шу дузаш. «Москве гIолла гIа боах аз». Художественни фильм.
15.55 — «Детективах ловзар», «Письмошта дола жоп».
16.35 — Дунен халкъашта юкъера программа. 1. Вай европейски цIа. Йовза шоашта: ЕЭС. 1. Там-Тамы коталонаш. Конго таханарча денах. 3. Вай собеседник. Маргарет Папандреу.
17.35 — Илли-88.
18.30 — Эггара хьалха ЦТ экрана тIа. «Ни и смотри» яха художественни фильм. 1-гIеи 2-гIеи сереш.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «История о несостоявшемся флейтисте». Эстонски ССР заслуженни артиста Я. Йола дакъа лоацаш вола музыкальни программа. Таллинера передача.
23.15 — «Монтажник». Кагирхой телефельетон.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика. «Мысль» яха программа.
8.15 — «Перспектива» яха телеобозрени. ГДР телевидене Iилман-популярни программа. Кхера бIаьшеренгара денз компьютерга кхаччалца.
8.55 — Реклама.
9.05 — Телевизионни театральни абонемент. А. М. Горький. «Варвары», «Дачникаш».
10.05 — Реклама.
10.10 — Перестройкеи бокъои. МВД органий болх эргабаьнкха тоабарах.
10.25 — УнахцIено. Миштa йиста еза давлени. «С легким паром», «Чархаш тIа патта поликлиника». «О плосконстопии всерьез». ГIаьле увзар — сердечно-сосудистий лазарех йолча риска фактор.
11.10 — Реклама.
11.15 — Таинственный мир кораллов». Iилман-популярни фильм. (Свердловски киностуди).
11.25 — Реклама.
11.35 — Дин обществоа. Дини атеизман Паччахьалхен музея балхахи проблемехи.
12.05 — «Поиски истины». Документальни фильм.
12.30 — «Шоана, дай-ноаной» (нохчий меттала).
13.00 — «Шун письмоех». Концерт.
13.30 — ЦIагIара академи. Этикет. Быта культура.
14.00 — «Очевидное—невероятное». Письмо сахьат. Ведущи — профессор С. П. Капица.
15.00 — «Де тхоца, де оаха санна, де оахачул дикагIа». ГДР-ера передача.
16.00 — «ЯIаьхле, йIаьхле хозал». Субтитраш йола художественни фильм. Свердловски киностуди. 1984 ш.
17.25 — «Федя Зайцев». Мультипликационни фильм.
17.45 — Хоккей. СССР чемпионат. «Спартак» — «Крылья Советов». 2-гIеи 3-гIеи периодаш. В. И. Ленина цIерагIча Центральни стадиона зIамагIйолча спортивни аренера трансляци.
19.15 — Гитара лекх. Из лохкараш ба П. а А. а Иваннковгiар. Донецкера передача.
19.45 — «Хано дIадехар» яхача документальни фильма премьера. Ядерни герз дIадакхха тIехьа Советски Союзо лоаттабеча къовсамерча машар безара политика хьаьнехьа.
20.00 — Бийса сатийна хийла шун, бераш. «ЦIаьрмата зIаьхи саг». Мультипликационни фильм.
20.15 — Резерв.
2к0.20 — «Московски Кремла комендатура образцово-хьохкама оркестрага хьажа хьех шо».
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Союзни республикай студей фильмаш. «Томирис» яхача телевизионни художественни фильма премьера, «Узбекфильм». 1987 ш.
23.00 — Кердадараш.

11 СЕНТЯБРЬ

КIИРАНДИ

ТАНКИСТА ДИ ФАШИЗМО БОАБАЬРАШ ДАГАБОХАРА ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ДИ

I ПРОГРАММА

8.00, 00.20 — Кердадараш.
8.15 — Ритмически гимнастика.
9.00 — Документальни фильм.
9.10 — Г. Свиридов. «ЗIамига триптих».
9.20 «Спортлото: тираж.
9.30 — Будильник.
10.00 — Гiулакх деш ва Советски Союза!
11.00 — Iуйрийнара почта.
11.30 Путешественний клуб. Телевикторина «Йовзий-те шоана Москва?».
12.30 — Музыкальни киоск.
13.00 — Юртара сахьат.
14.00 — Унахцiено.
14.45 Къонача зрителa театр. Спектакль. «Загадка» яха 1-гIа дакъа. «Разгадка» яха 2-гIа дакъа». В. Каверин.
16.45 — Тахан — танкиста ди.
17.00 — «Дийна планета». (Великобритани). 9-гIа сери. «Йокъалаи фордан юкъе».
18.00 — Международни панорама.
18.45 Кiирандийнахьара кинозал. Мультфильмаш. Документальни фильм.
19.30 — «Iаьржа стрела». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40. С. Рахманинов. Кхоалагiа симфони.
22.45 — Футбольни обозрени.
23.15 Документальни фильмаш. Фильм 1-гIа. «Армянски ССР». Фильм 2-Iа «Штат Вашингтон».

II ПРОГРАММА

8.00 — Зарядке дIаотта!
8.15 — Советски поэзи. Ян Райниса лирика.
9.15 — «Эрудит». Н-популярни фильмаш.
10.10 — Портреташ. И. С. Тургенев. Вахарах кхолламан оагIонаш.
11.00 — Экономически знаней лардаш. Тележурнал «Агро».
11.30 — Путешественний клуб. Телевикторина «Йовзий-те шоана Москва?»
12.30 — Эрсий мотт. «Мотт—идея дийна хилар». А. Н. Островске пьеса меттах.
13.00 — Iилма: теория, эксперимент, практика.
13.30 — Документальни фильм. «Не по умыслу».
13.40 — «Комбаташ». Худ. фильм. 1-гIа а 2-гIа а сереш.
15.50 — Документальни фильм. «Пронягингiар».
16.50 — Мультфильмаш.
17.20 — Телевизионни музыкальни абонемент. Камерни хор «Мадригал». (Филиппины).
18.20 — Документальни фильм. «Монрепо».
18.40 — Таниистий зIашагIихетар искусства мастерашца Останкине.
20.00 — Бийса сатийна хийла шун. бераш!
20.15 — Лелара кхерамзле.
20.20 — «Музыкальни портрет». Антони Вит (ПНР).
21.00 — Ха.
21.40 — Союзни республикай фильмаш. Художественний фильм. «Ираз хинна децаре...». Довженко киностуди. 1983 ш.
22.45 — Кердадараш.

12 СЕНТЯБРЬ

ОРШОТ

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — «Черная стрела». Художественни фильм.
10.00 — Футбольни обозрени.
10.30, 15.30, 16.55 — Кердадараш.
15.45 — «Пятилетка: гIулахкаши нахи». Телевизионни документальни фильмай премьера: «Канал». «Пробоина».
16.35 — Мультипликационни фильмаш: «Заколдованное слово». «Слоненок пошел учиться».
17.00 — «Со, хьо, вай дергаш цхьана».
17.45 — «Нистрений» яхача ансамбла выступлени. Кишиневера передача.
18.15 — XIX-ча партконференце наькъагIа. Гiишлон материалий Бутовски комбината балха опытах (г. Москва).
18.45 — Тахан дунен тIа.
19.05 — Поэзе минуташ.
19.10 — «Дядюшкин сон». Ф. М. Достоевске цу тайпара цIи йолча повестагIа йола телевизионни спектакль. Керттера роль ловзаю СССР халкъа артиста М. Пруднина.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Дядюшкин сон» яха телевизионни спектакль дIахо хьахьохкар.
23.50 — Тахан дунен тIа.

II ПРОГРАММА

7.00 — Iуйрийнара гимнастика. Дешара программа.
8.15 — «Москве гIолла нийъ бар. Герцена улицагIа». Документальни фильм.
8.35, 9.35 — Истори. 8 класс. Кромвель а уравнителаш а.
9.05 — Итальянски мотт.
10.05 — СПТУ дешархой. Вычислительнии информатикаи техника лардаш.
10.35, 11.35 — Астрономи. 10 класс. Седкъий сигале.
11.05 — «Даим дагалаттаргдолча а шийталагIча шера». Документальни фильм.
12.05, 23.15 — Кердадараш.
12.10 — «Томирис». Художественни фильм.
13.20 — «Огненная память» яхача документальни фильма премьера.
13.50 — «Хьога хьежаш я гражданка Никанорова». Художественни фильм субтитраш а йолаш.
17.10 — Кердадараш (нохчий меттала).
17.15 — «Шоана, бераш, журнал «Радуга» (ШозлагIа хьонхар) (нохчий меттала).
17.35 — «Со гIишлонхо хургва». СПТУ № 11.
18.00 — Киножурнал.
18.10 — «Нохч-гIалгIайче». Информационни программа.
18.25 — Футбол. 1/8 финала СССР кубок. «Жальгирис» — «Динамо» (Киев). Вильнюсера трансляци. Перерыве (19.15)— «Бийса сатийна хийла шун, бераш». «Петяи цIе кийлгI». Мультипликационни фильм.
20.00 — «Унахцiено».
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Дийна планета». Шийтта сери йола документальни фильм. 8-гIа серн. «Керда теза хий» (Великобритани).
22.45 — «Iуйрийнара почта» яха музыкальни передача. (ШозлагIа).

РАДИО

10 СЕНТЯБРЬ, ШОАТТА

7.40 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
7.55 — 8.00 — Объявленеш. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — 8.45 — Реклама.
10.40 — «Унахцiено» яха радиожурнал (гIалгIай меттала).
11.00 — Школьни глобус.
11.30 — 12.00 — «Искусства мастераш — халкъа».
12.30 — Сатирически микрофон (гIалгIай меттала).
12.50 — Уйла а е, болх а бе кердача тайпара (нохчий меттала).
13.05 — 13.15 — Реклама.
15.15 — Музыкаь дувцаргда вай.
16.00 — Хозрасчет дегIаухилга сихдара стимул я.
16.15 — 17.00 — «Зори Кавказа» яха радиожурнал.

Тхога письмо денад

Укх деношка редакце адресагIа письмо дайтар Сунженски районе вахаш волча Цуров Зовле Мухьмада. Цу тIа язду: «Сунженски районни электрически сетешка хьхо волаш аз къахьега ткъо шу гаргга ха я. Се инвалид а-ва со. XIанзалца йолча хана отпуске водаш салаIа 18 балха дн лора сона. XIанз 15 дн мара лац аьнна хоам баьб сога. Нийса да из е дац?»

Из хаттар оттадир оаха Малхбузен электрически сетей кадрай отдела начальника Н. Уваровнай хьалхашка. Цо денна жоп иштта да: «ХьалхагIа М. Цуров чувоагIача къахьегамхой категорегIа гIонна болча болхлой категори лоархIар. Царна кхыболча ЗЭС-а болхлошта санна салаIа 18 балха дн отпуск лора. XIанз царех гIонна бола болхлой а ца лоархIаш, хьхой лоархI. Цу категорегIа болча болхлошта пхийтта ди мара отпуск телац».

САЛОIАЧА ДЕНОШКА

Iуйре.

Х.-Б. ИСРАИЛОВА этюд.

10 СЕНТЯБРЬ, ШОАТТА

В. И. Ленина цIерагIа майда. 17.00. Сунженски района художественни самодеятельноста отчетни концерт.

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк. 6.00. «Здоровье» яха клуб. 12.00. «КIай ладья» яха шахматни клуб. 19.00. Хроникально - документальни фильмаш дIахьокхар.

1 Мая цIерагIа беш. 9.00. Книжкаш дезарий клуб. Книжкай выставка. Книжкаш дIа-юха хувцар.

В. И. Ленина цIерагIа ДК. 8.00. Барзкъаш дахен тегеи Iомабу курсаш. 8.30. Машинаца ювцаш хIамаш е Iомабу курсаш. 8.40. Гитаристий берий кружок. 9.00. Массовикаш-затейникаш. 11.00. Кукольни театр. 16.00. Халкъа драматически театр. 18.00. Балетни студи. 18.00. Городской беша духовой оркестр лекх.

Н. К. Крупская цIерагIа ДК. 13.00. Киноутренник. «Л. Н. Толстой». 18.00. «Зроровье» яха клуб. 19.00. Дискотека.

С. М. Кирова цIерагIа ДК. 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00. Видеотека. 13.00. «Пионер» яха клуб. «Гуйран этюд». яхача сурта конкурс.

Просвещене болхлой ЦIа. 9.00. Художественни вязане кружоке хьех шо. 12.00. Литературни зIашагIихетараш. (Л. Н. Толстой 160 шу дузаш). 16.00. Гитаристий ансамбло хьех шо.

«Красный молот» завода ДК. 11.00. Iарбий мотт бувца Iомалуш да тхо. 17.00. Бешамаш лелаерий-любителий клуб. 18.00. «Глобус» яхача дисконлубе дакъалоацараш зIашагIихетара сайре.

Пролетбата цIерагIа ДК. 13.00. Къонабарий цIей. 14.00. «Теремок» яха киноклуб. 18.00. «Бакъдолчун оазаца» яха радиовыпуск. 18.00. Духовой оркестра концерт.

«Оргтехника» объединнене ДК. 14.00. «Фаьлгий дунен тIа никъ бар» яха театрализованни представлени. 17.00, 19.00. Видеосалон.

КИМ цIерагIа клуб. 10.00. «Луч» яха фотоклуб.

В. Маяковске цIерагIа клуб. 17.00. «КIай ладья» яха шахматни клуб. 20.00. Кагирхой салаIара сайре.

«Локомотив» яха стаднон. 17.00. НГIАССР футболагIа йола чемпионат. «Динамо»—«Локомотив».

КIИРАНДИИНАХЬА, 11 СЕНТЯБРЬ

В. И. Ленина цIерагIа майда. 17.00. Петропавловская яхача станица культура цIен вокально - инструментальни ансамбла концерт.

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк. 6.00. «Здоровье» яха клуб. 12.00. «КIай ладья» яха клуб. 13.00. «Синкъерам» яха къаман халхар дезаранта. 19.00. Хроникально-документальни фильмаш дIахьокхар.

1 Мая цIерагIа беш. 9.00. Книжкаш дезарий клуб. Книжкай выставка. Книжкаш дIа-юха хувцар.

В. И. Ленина цIерагIа ДК. 8.00. Барзкъаш дахен тегеи Iомабу курсаш. 8.30. «Росинка» яха халхара ансамбль. 8.40. Машинаца йийца хIамаш е Iомабу курсаш. 9.00. Балетни студи. 10.00. Радиотехнически кружок. 10.00. «Брака гигиенен дезалн» яха консультационни пункт. 10.00. «Улыбка» яха халхара халкъа ансамбль. 12.00. Бальни а диско а халхарий школа. 13.00. Оперни студи. 13.00. «Меридиан» яха халхара халкъа ансамбль. 19.30. «30 шерал тIехбаьннарашта...» яха салаIара сайре.

Н. К. Крупская цIерагIа ДК. 14.00. «Къона краевед» яха клуб. «Са Нохч-ГIалгIайче». 15.00. «Къона ленинец» яха берий кинотеатр. 18.00. «Мащара тIехьа къовсам лоаттабеш я планета» яха тематически кино дIахьокхар. 19.00. Дискотека.

С. М. Кирова цIерагIа ДК. 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00. Видеотека. 10.00. «Говза кулгаш» яха клуб. 11.00. «Малыш» яха клуб. «Тхоца даккха илли!». 13.00. «Здоровье» яха клуб.

Химикий ДК. 10.30 «Ровесник» яха выходной ден клуб. «Фаьлг болча хьоашатIа».

Просвещене болхлой ЦIа. 10.00. Вай города дIаяха ха а хIанзара яр а» яха экскурси. 10.00. Барзкъаш дахарен тегарен кружоке хьех шо. 12.00. «Киголюб» яха клуб. 19.00. Кагирхой халкъа театро хьоашалгIа хьех шо.

«Красный молот» яхача завода ДК. 13.00. «Коммонавт» яха берий кинотеатр. «Говзалаш йовзар» яха утренник.

Пролетбата цIерагIа ДК. 14.00. «Теремок» яха киноклуб. 18.00. «Обыче дикадар а во дар а». 20.00. Дискотека.

«Оргтехника» объединнене ДК. 10.00. Выходной ден клуб.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

Хаоттам

Тахан республике гIоллен Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш, хилен фегара температура республике 17—22, Грозне 20—22 градус йолаш хилен тарлу.

Кхоанеи ломмеи морхаш а йолаш, догIа а делхаш, тайптайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 8—13, дийнахьа 16—21 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ХЬАМСАРА НОВКЪОСТИЙ!

ДIАДОЛАДЕННАД 1989 ШЕРА «СЕРДАЛО»

ГАЗЕТ ЯЗДАЙТАЛГА

Газет язду «Союзпечата» ерригача отделенешкеи агентствашкеи, предприятешкарча, учрежденешкарча, организацешкарча общественни уполномоченнеша.

Шера газет яздайтара мах 4 соми 8 кепиги ба. Из кхо ца деш, кхоаненга дехкаш тIехьа а ца доахаш, ханнахьа «Сердало» яздайта шоашта!

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктохама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-53-12, промышленностен транспортен — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-37-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907 г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-53-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувлшинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05244. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3012.